

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO
KAUPPATIETEIDEN OSASTO
Laskentatoimi

**YRITYS- JA PÄÄOMATULOVEROUUDISTUKSEN VAIKUTUS
KONSERNIEN YRITYSJÄRJESTELYIHIN**

Tutkielman aihe on hyväksytty kauppätieteiden osaston osastoneuvostossa
14.02.2006

Työn ohjaaja: Professori Antero Tervonen
Työn tarkastajat: Professori Antero Tervonen
 Professori Seppo Villa

Lahdessa 17.02.2006

Timo Viinikainen
Tiaisenkatu 8
15610 Lahti
0405 841 310

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Timo Viinikainen
Tutkielman nimi:	Yritys- ja pääomatuloverouudistuksen vaikutus konsernien yritysjärjestelyihin.
Osasto:	Kauppätieteiden osasto.
Vuosi:	2006
Pro gradu -tutkielma:	Lappeenrannan teknillinen yliopisto. 78 sivua, 3 kuviota.
Tarkastajat:	professori Antero Tervonen professori Seppo Villa
Hakusanat:	Verouudistus, fuusio, purkaminen, konserni, yritys- järjestely.
Keywords:	Tax law renewal, merger, dissolution, consolidated company, corporate structuring.

Tutkimuksessa selvitetään yritys- ja pääomatuloverouudistuksen vaikutuksia konsernien sisäisiin yritysjärjestelyihin. Päätaavoite oli selvittää, onko verouudistuksella todellista vaikutusta konsernirakenteiden muuttamisessa käytettyjen yritysjärjestelykeinojen valintaan. Alataavoitteista merkityksellisimmäksi muodostui verouudistuksen mukanaan tuomien epäkohtien etsiminen. Tytäryhtiöosakkeiden purkuvoiton muuttuminen verotuksessa verovapaaksi ja purkutappion vähennyskelvottomaksi, aiheuttaa houkutuksen pyrkiä yritysjärjestelyjen toteuttamiseen siten, että verotusta voidaan kiertää. Tutkimuksessa osoitettiin epäkohtia uudistuksessa, jotka mahdollistavat veronkiertämisen yritysjärjestelyissä.

Tutkimustulos osoittaa verouudistuksella olleen vaikutusta yritysjärjestelykeinojen valintaan, sillä uudistuksen jälkeen sekä purkamisen ja fuusion veroseuraamukset ovat emoyhtiön osalta toisiaan vastaavat. Merkitykselliseksi muodostuu uudistuksen jälkeen tytäryhtiön verotuksellinen asema. Se on jatkossa syytä selvittää ennen yritysjärjestelykeinojen valintaa.

ABSTRACT

Author: Timo Viinikainen

Title: How the of renewal of company and capital income taxes on consolidated companies' affects the arrangement of corporate structure.

Department: Business Administration

Year: 2006

Master's Thesis: Lappeenranta University of Technology. 78 pages, 3 figures.

Examiners: Professor Antero Tervonen
Professor Seppo Villa

Keywords: Tax law renewal, merger, dissolution, consolidated company, corporate structuring.

In this study the aim is to clear out, how the renewal of company and capital income taxes affects corporate structuring. The main aim is to study, if the tax renewal affects methods (merger or dissolution), which will be used to change a corporate structure. The secondary aim is to study, if there are any defects in a tax renewal. After the renewal dissolution profit became tax free and loss became non tax deductible, because of that companies are trying to find a way to benefit from tax avoidance when changing a corporate structure.

The study shows the renewal of tax laws affect methods, which will be used to change a corporate structure. The parent company's view is that there are no significant differences between a merger and dissolution. The most significant is how a renewal affects a subsidiary company's taxation. This has to be cleared out before a company chooses a new corporate structure. The taxation status of a subsidiary company has to be checked very carefully.

SISÄLLYLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	TAUSTAA	1
1.2	TUTKIMUSONGELMA, TUTKIMUSTAVOITE JA RAJAUKSET	2
1.3	TUTKIMUSMETODI	4
1.4	TUTKIMUKSEN RAKENNE.....	5
2	KONSERNIT JA YRITYSJÄRJESTELYT	7
2.1	KONSERNI	7
2.1.1	Konserni osakeyhtiölain näkökulmasta.....	8
2.1.2	Konserni kirjanpitolain näkökulmasta.....	9
2.1.3	Konserni verotuksen näkökulmasta	9
2.1.4	Konserniavustus.....	10
2.2	YRITYSJÄRJESTELYT	10
2.2.1	Sulautuminen eli fuusio	11
2.2.2	Purkaminen	12
2.2.3	Tytäryhtiön purkamisen ja fuusion väliset erot.....	13
2.2.4	Yritysjärjestelyjen kirjanpito käsittely.....	15
2.2.5	Fuusion kirjanpitokäsittely	15
2.2.6	Purkamisen kirjanpitokäsittely.....	17
2.2.7	Fuusion toteuttaminen käytännössä	17
2.2.8	Purkaminen käytännössä.....	18
2.2.9	Sulautumisen ja fuusion käytännön erot.....	19
3	YRITYSJÄRJESTELYT VEROTUKSESSA	21
3.1	SULAUTUMINEN	22
3.2	TYTÄRYHTIÖN PURKAMINEN.....	24
3.2.1	Purkautuvan yhtiön verotus.....	24
3.2.2	Jako-osan saavan yhtiön verotus	25
3.2.3	Purkaminen ennen verouudistusta	25
3.2.4	Uudistuksen jälkeen	29
3.3	VAHVISTETUT TAPPIOT YRITYSJÄRJESTELYISSÄ	32
3.4	VEROYLJÄÄMÄT JA KÄYTTÄMÄTTÖMÄT YHTIÖVERONHYVITYKSET.....	34
4	YRITYSJÄRJESTELYJEN VEROTUKSEN VERTAILU ERILAISSA TILANTEISSA	36
4.1	TYTÄRYHTIÖN OMAISUUDEN KIRJANPITOARVO VASTAA KÄYPÄÄ ARVOA.....	36

4.1.1	Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	37
4.1.2	Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	40
4.1.3	Purku- tai fuusiotappio	42
4.2	TYTÄRYHTIÖN OMAISUUDEN ARVO ALITTAÄ KIRJANPITOARVOT	46
4.2.1	Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	46
4.2.2	Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	49
4.3	TYTÄRYHTIÖN OMAISUUDEN ARVO YLITTÄÄ KIRJANPITOARVOT	53
4.3.1	Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	53
4.3.2	Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä	57
4.4	YRITYSJÄRJESTELYIDEN VEROTUKSEEN LIITTYVÄT ONGELMAT	61
4.5	KONSERNIJÄRJESTELYIDEN EPÄKOHDAT	62
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	65
5.1	YHTEENVETO HAASTATTELUISTA.....	65
5.2	YHTEENVETO TUTKIMUKSESTA.....	68
5.3	TUTKIMUSTULOSTEN TULKINNAT	69
5.4	TUTKIMUSTULOSTEN SOVELTAMINEN KÄYTÄNTÖÖN.....	71
5.5	TUTKIMUSTAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN	72
5.6	TUTKIMUKSEN RELIABILITEETTI SEKÄ VALIDITEETTI.....	73
5.7	YLEISTETTÄVYYS	74
5.8	JATKOTUTKIMUSAIHEET.....	74
	LÄHDELUETTELO.....	76

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Eduskunta vahvisti 30.7.2004 lait, joilla toteutetaan yritys- ja pääomaverouudistus. Uudistukseen tehtiin käyttöomaisuusosakkeiden myyntivoiton verotukseen muutoksia kaikessa hiljaisuudessa. Uudessa laissa säädettiin, että sellaisten käyttöomaisuusosakkeiden, jotka yhtiö on omistanut yhtäjaksoisesti vuoden ajan ennen myyntiä ja jotka ovat vähintään 1/10 osaa omistetun yhtiön osakkeista, myyntivoitto on verovapaa. Verotuksellisesti yhtenäisyyden vuoksi tällaisten osakkeiden myyntitappiot ovat vähennyskeltottomia. Tätä säännöstä ei noudateta sellaisten yhtiöiden osakkeisiin, joiden pääasiallisena tarkoituksena on hallita kiinteistöä tai sen osaa. Vastaavin säännöin muuttui myös purkutuloksen käsittely emoyhtiön verotuksessa. Ainoana erona on, että omistusaajan yhden vuoden vaatimus ei koske purkutuloksen verotusta. Tällä on jätetty osakkeiden ostajalle mahdollisuus valita yritysjärjestelykeinoja ilman, että verotuksellisesti olisi merkitystä puretaanko ostettu yhtiö vai fuusioidaanko se ostaja yhtiöön. Mikäli osakkeita olisi omistettava yksi vuosi ennen purkamista, tarkoittaisi se, että ylihintaan ostetut yhtiöt purettaessa mahdollistaisivat verotuksessa purkautumisesta aiheutuneen purkutappion vähennyskelpoisuuden, kunhan purkaminen tapahtuisi yhden vuoden kuluessa osakkeiden hankintahetkestä lukien. Tällä olisi luonnollisesti vaikutusta konsernien käyttämiin keinoihin yritysjärjestelyiden osalta.

Uudistuksessa tällaisten myyntivoittojen verovapautta on perusteltu Hallituksen toimesta ketjuverotuksen poistamiseen liittyvänä toimenä. Varsinkin kansainvälisten suuryritysten liiketoiminta on usein jaettu useille eri yhtiöille. Tästä on syntynyt tarve ottaa kantaa myös siihen, miten tällaisten yritysten ketjuverotus voidaan välttää. Aikaisemmin ketjuverotus on suomalaisten yhtiöiden osingonjaossa poistettu yhtiöveronhyvitysjärjestelmän avulla. Yhtiöveronhyvitysjärjestelmä oli kui-

tenkin sellainen järjestelmä, joka ei kohdellut toisista jäsenvaltioista saatuja osinkoja tasapuolisesti kotimaasta saatujen osinkojen kanssa. EY-tuomioistuin antoi päätöksen asiassa C-319/02. Päätöksessä yhtiöveronhyvitysjärjestelmän katsottiin olevan vastoin pääoman vapaan liikkumisen periaatetta. Uudistuksessa luovutaan kokonaan yhtiöveronhyvityksestä. Tämä johtaa siihen, että lainsäätäjän on ratkaistava miten ketjuverotus poistetaan uudistuksen jälkeen. Ketjuverotuksesta puhuttaessa usein käsitellään osinkojen jakamista, mutta myös osakkeiden myyntivoiton verotus on otettava huomioon näissä pohdinnoissa. Myyntivoiton määräänhan vaikutetaan suoraan osinkojen jakamisilla. Mikäli osinkoja päätetään olla jakamatta, osakkeiden arvo kasvaa ja siten yhtiöstä saatava voitto siirtyy osakkeiden arvonnou-suun. Tällainen arvonnousu tuloutuu myyjälle vasta osakkeiden myyntivoittona. Mikäli myyntivoitto olisi veronalaista, johtaisi se yhtiöissä luonnollisesti niiden varojen jakamiseen verovapaina osinkoina ennen myyntihetkeä.

Myyntivoittojen verovapaudesta säädettyä on vastaavasti johdattavissa myyntitappioiden tuleminen vastaavin edellytyksin vähennyskeltottomiksi. Samoin kuin myyntitulosten veroseuraamuksista, uudistuksessa säädetään myös purkutulokset sellaisiksi, ettei niillä ole vaikutusta emoyhtiön verotettavan tulon määrään. Erona on vain se, että purkutuloksen verotuksessa ei ole vuoden omistusasjan vaatimusta.

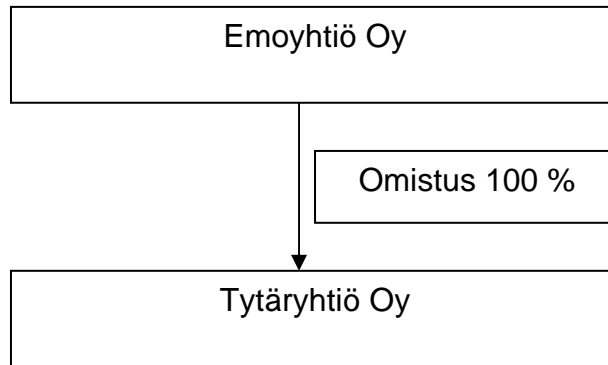
1.2 Tutkimusongelma, tutkimustavoite ja rajaukset

Tutkimusongelmana on verouudistuksen vaikutus sellaisiin tilanteisiin, joissa konsernin emoyhtiö vähentää omistamiensa tytäryhtiöiden määrää joko sulautumista eli fuusiota tai purkamista yritysjärjestelykeinona käyttäen. Uudistus muutti verotusta siten, että purkuvoittojen ja tappioiden verotus muuttui lähemmäksi fuusion veroseuraamuksia.

Tutkimuksen päätavoitteena on selvittää verouudistuksen vaikutus Suomessa tapahtuviin konsernin sisäisiin yritysjärjestelyihin. Julkisuu-
dessa on paljon keskusteltu uudistuksen jälkeen siitä, että verokeinot-
telu lisääntyy konserniyhtiöissä. Tutkimuksessa selvitetään uudistuk-
sen vaikutuksia yritysjärjestelyihin sekä tarkastellaan uudistukseen liit-
tyviä epäkohtia. Näin pyritään saamaan selville onko verouudistuksella
oikeasti vaikutusta konsernien tekemiin ratkaisuihin. Huomattava on,
että fuusiosta aiheutunut voitto oli jo ennen uudistusta vastaanottavalle
yhtiölle verovapaata tuloa.

Alatavoitteena pyritään selvittämään yritysjärjestelykeinon valintaan
vaikuttavat muut asiat kuten yhtiöoikeus sekä yritysjärjestelykeinojen
toteuttamiseen liittyvien toimien määrät ja kustannukset. Tämä siksi,
että ellei verotuksella ei ole oleellista vaikutusta valittaviin keinoihin,
ratkaisu perustuu muihin vaikuttaviin seikkoihin kuten viranomaiskus-
tannuksiin sekä asian loppuunsaattamisen nopeuteen ja helppouteen.
Lisäksi alatavoitteena on selvittää liittykö verouudistukseen mahdolli-
sia keinoja verotuksen kiertämiseen. Tällainen nopeaan tahtiin tullut
uudistus yleensä jättää verotukseen sellaisia epäkohtia, joita verovel-
volliset käyttävät optimoidakseen verotuksensa. Tutkimuksessa pyri-
tään esimerkein tutkimaan tällaisia mahdollisuuksia.

Tutkimus rajataan yritysjärjestelyihin, joissa liiketoimintaa harjoitetaan
osakeyhtiömuodossa ja joissa sekä emoyhtiö että tytäryhtiö ovat koti-
maisia osakeyhtiöitä. Osuuskunnan osalta tulkinnat ovat yhtenäisiä
osakeyhtiöin verotuksen kanssa, mutta yhtiöoikeudellisesti niissä on
eroavaisuuksia. Asian tutkimisen yksinkertaisuuden kannalta tutkimus
rajataan siis koskemaan vain kotimaisia osakeyhtiöitä. Lisäksi tutki-
muksessa tutkitaan vain sellaisia konsernirakenteita, joissa emoyhtiö
omistaa tytäryhtiön koko osakekannan, jolloin emoyhtiöllä on käytän-
nössä täysi päätösvalta yritysjärjestelyjen toteuttamisessa.

Kuvio 1. Rajaus

Kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiöstä vähintään 9/10, on sillä mahdollisuus päättää kaikista tytäryhtiön asioista. Tutkimuksessa on lähdetty siitä, että emoyhtiö omistaa koko tytäryhtiön osakekannan. Tällöin osakeyhtiölain vähemmistönsuojaa ei tarvitse ottaa tutkimuksessa huomioon. Rajauksella on haluttu pitää yhtiöoikeudellisten vähemmistönsuojajärjestelmien vaikutus tämän tutkimuksen ulkopuolella.

1.3 Tutkimusmetodi

Tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus (Hirsjärvi et. al. 2003). Tutkija itse on työskennellyt vuodesta 1989 yritysjohdon konsulttina keskittyen pääasiassa verosuunnitteluun. Tätä työelämässä kertynyttä tietoa on käytetty paljon tutkimusongelmaa ratkaistaessa. Verouudistusta edeltävää tilannetta tutkittaessa käytetään lähteinä aikaisempia artikkeleita ja kirjoja sekä lainsäädäntöä ja viranomaisten ohjeita. Tämän pohjalta lähestytään verouudistuksen muutoksien vaikutusta verotukseen ja sitä kautta sen vaikutusta päätösten tekemiseen konserniyhtiöissä. Tutkimuksen pohjaksi ei ole saatavissa vielä kirjallisuutta, joten asiaa tutkitaan laatimalla erilaisia simuloituja tilanteita, joista selvitetään sekä tytäryhtiön purkamisesta että sen emoyhtiöön sulautumisesta aiheutuneita veroseuraamuksia ja muita kustannuksia.

Tutkimukseen haastatellaan asiantuntijoita taloushallinnon eri sektoreilta. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina. Haastateltaviksi on valittu sellaisia asiantuntijoita, jotka päivittäisessä työssään ovat tutkimusongelman ratkaisun kannalta merkittävässä asemassa. Haastateltavia ovat olleet lainsäätäjän näkökulmaa tutkittaessa 13.4.2005 valtiovarainministeriöstä vero-osaston elinkeinoverotuksen erityisasiantuntija OTK Sami Laaksonen. Verotuksen toteuttajan puolelta haastateltiin 10.5.2005 Konserniverokeskuksen tuloverotuksen johtava veroasiantuntija OTK, ekonomi Sirpa-Liisa Venesjärveä, joka myös toimii keskusverolautakunnan puheenjohtajana. Yhtiöoikeuden kannalta haastateltiin 7.6.2005 Lappeenrannan teknillisen yliopiston kauppatieteiden osaston yritys juridiikan professoria OTT Seppo Villaa. Tilintarkastajien näkemyksiä selvitettiin haastattelemalla 6.4.2005 KHT tilintarkastajia Jorma Alankoa Tilintarkastus Jorma Alanko Oy:stä sekä 19.12.2005 KHT Tom A. Turjaa Tilintarkastusrenkas Oy:stä.

Asiantuntijoiden haastatteluissa esiin tulleet näkemykset on kirjoitettu tekstissä niihin kohtiin, joissa käsitellään nimenomaan sellaista asiaa, jota he ovat painottaneet. Haastatteluja ei ole nauhoitettu tai kirjoitettu paperille. Haastatteluissa esiin tulleet näkemykset on kirjoitettu tähän tutkimukseen välittömästi haastattelutilanteen jälkeen.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen alussa on johdanto, jossa perehdytetään tutkimuksen taustoihin, tutkimusongelmaan, tutkimustavoitteeseen, rajauksiin sekä tutkimuksen rakenteeseen. Johdannon jälkeisessä luvussa perehdytetään tutkimuksen näkökulmasta olennaisiin käsitteisiin. Lukijalle esitetään tutkimuksen kannalta merkittävät asiat eli konserni määritelmä eri säädösten kannalta sekä tutkimuksessa tutkitut yritysjärjestelykeinot. Kolmannessa osassa perehdytään yritysjärjestelyjen veroseuraamuksiin vertailemalla verotusta ennen ja jälkeen verouudistuksen. Neljän-

nessä osassa käydään läpi yritysjärjestelyjen verokustannuksia ja viranomaiskustannuksia. Vertailu tapahtuu esimerkkilaskelmin. Laskelmissa pyritään luomaan erilaisia rakenteita, joiden avulla pystytään luomaan käsitys niihin liittyvistä vero- ja viranomaiskustannusten määristä. Lisäksi neljännessä luvussa käsitellään uudistuksen verotuksellisia epäkohtia. Viidennessä osassa esitetään tutkimuksen yhteenveto sekä johtopäätökset.

2 Konzernit ja yritysjärjestelyt

Verouudistusta tutkittaessa on huomattava, että eri lain säädännöissä konsernin muodostuminen määritellään hieman eri tavoin. Tämä johtuu ennen kaikkea eri lakien erilaisista tarpeista määritellä konserni. Yritys­järjestelyillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa niitä keinoja, joilla konserni rakenteita muutetaan. Konsernikäsite on monitahoinen, osakeyhtiö voi tytäryhteisöineen muodostaa yhtiö- ja kirjanpito-oikeudellisen konsernin (Villa, 2002, s. 174)

2.1 Konserni

Konsernisääntelyllä pyritään ottamaan huomioon taloudellinen ja organisatorinen kokonaisuus, jonka juridisesti erilliset yritykset muodostavat (Ranta-Lassila, 1999, s. 359). Yleisimmin konserni käsittää emoyhtiönä joko osakeyhtiön tai osuuskunnan ja sen tytäryhtiönä tai tytäryhtiöinä osakeyhtiöitä tai osuuskuntia. Tutkimuksessa keskityn konserniin, jonka muodostavat sekä emoyhtiönä että tytäryhtiönä suomalainen osakeyhtiö. Konserni syntyy joko siten, että emoyhtiö merkitsee tytäryhtiön osakkeita tytäryhtiötä perustettaessa tai siten, että se ostaa tytäryhtiön osakkeita. Tutkimuksessa esitettyyn ongelmaan vaikuttaa liikearvon syntymisen kannalta se miten konsernisuhde on syntynyt.

Jos emoyhtiö perustaa tytäryhtiön, on koko tytäryhtiön mahdollinen liikearvo syntynyt konsernisuhteen aikana. Ostettaessa tytäryhtiöosakkeita kauppahinnan ylittäessä tytäryhtiön substanssiarvon, sisältyy kauppahintaan jo ostohetkellä liikearvoa. Liiketoiminnan harjoittaminen konsernina johtuu useista eri syistä. Riskienhallinnan kannalta saataan päätyä tilanteeseen, joissa eri liiketoimintakokonaisuuksia harjoitetaan eri yhtiöillä. Tällöin yhden liiketoimintayksikön kannattamattomuus ei johda kaikkien osien vaikeuksiin.

Konserni saattaa myös syntyä tilanteissa, jossa ostetaan liiketoiminnan kannalta tärkeitä alihankkijoita, jälleenmyyjä, muita tärkeitä toimijoita tai parannetaan kilpailutilannetta ostamalla kilpailijoita pois markkinoilta. Kuitenkin kaikkien tällaisten toimien taustalla on tarkoitus parantaa yhtiön toimintaedellytyksiä. Jäljempänä on selvitetty tutkimuksen kannalta olennaiset säännökset koskien konsernia. Konsernihallinnon päätösten taustalla on olemassa säännöksiä eri laeista. Jotta johdon tekemiä ratkaisuja voidaan tarkemmin analysoida, Konsernisääntelyllä pyritään ottamaan huomioon taloudellinen ja organisatorinen kokonaisuus, jonka juridisesti erilliset yritykset muodostavat (Ranta-Lassila, 1999, s. 359).

2.1.1 Konserni osakeyhtiölain näkökulmasta

Osakeyhtiölaissa (OYL, 29.9.1978/734) konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on selvittää emoyhtiön voitonjakokelpoisen oman pääoman määrä (OYL, 12 luku 2 §). Emoyhtiön voitonjakoa siis rajoittavat sekä sen oman jakokelpoisen oman pääoman määrä että konsernitilinpäätöksen osoittama konsernin jakokelpoisen oman pääoman määrä. Osakeyhtiötä koskeva velkojien suojaamisperiaate johtaa siihen, että emoyhtiön on ensin selvitettävä koko konsernin taloudellinen tila, ennen kuin se ryhtyy jakamaan voittoa. Emoyhtiö pystyy määräysvallallaan vaikuttamaan sekä omiin että muiden konserniyhtiöiden oikeustoimiin, siten se myös pystyy vaikuttamaan keskinäisten oikeustoimien hinnoitteluun. Tällaiset toimet johtavat konserniyhtiöiden tulosten keinotekoiseen muodostumiseen. Konsernitilinpäätöksessä emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tulokset yhdistetään. Samalla konsernin keskinäiset omistukset sekä sisäiset liiketoimet eliminoidaan. Konsernin tuloslaskelma ja tase antavat kuvan konsernin taloudellisesta tilasta siten kuin kyseessä olisi yksi yritys.

Tutkimuksen valmistumisen aikana on vireillä myös osakeyhtiölain uudistustyö. Osakeyhtiölain uudistustyössä emoyhtiön voitonjakoon ei enää vaikuta konsernitilinpäätös, vaan emoyhtiö jakaa osinkonsa omasta taseestaan (Oikeusministeriö, 2005). Kuitenkin valmistelutyössä on jätetty ennalleen konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus voitonjaon yhteydessä. Mainittakoon, että osakeyhtiölain uudistus tuo mahdollisesti mukanaan lisää uusia voitonjaon keinoja, joiden tulevaan verotukseen ei ole otettu vielä valtiovarainministeriön osalta kantaa.

2.1.2 Konserni kirjanpitolain näkökulmasta

Kirjanpitolaissa konserni määritellään määräysvallan mukaan. Kirjanpitolain tavoitteena on antaa kirjanpitovelvollisen taloudellisesta tilanteesta oikeat ja riittävät tiedot. Tämä koskee myös konsernia (Järvinen et. al., 2002 s. 28). Kirjanpitolaissa (30.12.1997/1336) konsernikäsitteellä tarkoitetaan tilannetta, jossa kirjanpitovelvollisella on määräysvalta toiseen kirjanpitovelvolliseen (KPL 1 luku 5 §). Tällaisella säännöksellä konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus laajennetaan käsittelemään yhtiöitä, joilla on määräysvalta toisessa yhtiössä. Tällainen määräysvalta voi olla saavutettu muutoinkin, kuin vain osakkeiden tai osuuksien omistamisella.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeessa 21.2.2000 konsernitilinpäätöksestä ilmaistaan selkeästi kirjanpitolain asettamat konsernitilinpäätöksen tavoitteet: ”Konsernitilinpäätöksen ensisijaisena tavoitteena on antaa oikea ja riittävä kuva konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta siten kuin konserniyritykset olisivat yksi kirjanpitovelvollinen”.

2.1.3 Konserni verotuksen näkökulmasta

Konserni ei muodosta verotuksessa verosubjektia, vaan kutakin konserniin kuuluvaa yritystä verotetaan erikseen. Tämä tarkoittaa sitä, että

konsernin sisäiset liiketoimet tulevat verotetuksi tuloksien mukaan kulta-kin konserniin kuuluvalta yritykseltä erikseen. Siten jokaista konserniin kuuluvaa yritystä verotetaan vain sille kuuluvista tuloista, ja se voi vähentää vain oman tulonsa hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot ja menetykset.

2.1.4 Konserniavustus

Laissa konserniavustuksesta verotuksessa (21.11.1986/825) säädetään edellytyksistä, joilla konserniavustus vähennetään antajan tulosta ja luetaan saajan tuloksi. Konserniavustukseksi ei lueta pääoman suorituksia, vaan sekä antajan että saajan on käsiteltävä avustus tuloslaskelmassaan. Verotuksessa konserniavustuksen edellytyksenä on, että sekä antaja että saaja ovat suomalaisia liiketoimintaa harjoittavia osakeyhtiöitä tai osuuskuntia. Emoyhtiön on omistettava itse tai yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa vähintään 9/10 osaa tytäryhtiön osakepääomasta tai osuuksista. Lisäksi konserni suhteen on pitänyt kestää koko vuoden ja molempien tilikausien on päätyttävä samanaikaisesti, ellei kirjanpitolautakunta ole myöntänyt osakeyhtiölain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettua poikkeusta. Konserniavustuksen enimmäismäärä on antajan elinkeinotoiminnan tulos ennen konserniavustuksen vähentämistä. Konserniavustusta ei oteta huomioon antajan verotuksessa tappiota vahvistettaessa. Huomattavaa on nimenomaisesti konserniavustuksen määrän sitominen elinkeinotoiminnan tulokseen.

2.2 Yritysjärjestelyt

Yritysjärjestely -termi on alun perin otettu käyttöön verotuksen puolella. Sillä on kuvattu tilanteita, joissa yrityksen omaisuutta tai sen liiketoiminnan osia on luovutettu. Samoin sillä tarkoitetaan tilanteita, joissa yrityksen rakennetta muutetaan eri tavoin. Yritysjärjestelyinä pidetään tilanteita, joissa kauppaa käydään joko yrityksistä (osake- tai osuuskauppa)

tai niiden liiketoiminnan ja siihen kuuluvasta liikeomaisuudesta (ns. substanssikauppa) (Immonen 2000, s. 1-2).

Tässä tutkimuksessa keskityn siihen tilanteeseen, jossa osakeyhtiö (emoyhtiö) on ostanut tai perustanut toisen osakeyhtiön (tytäryhtiö) omien liiketoimintojensa järjestämiseksi. Tytäryhtiön osakkeet kirjataan emoyhtiön taseeseen käyttöomaisuusosakkeisiin niiden hankintahinnasta. Liiketoiminnan uudelleen järjestelyjen kannalta saattaa syntyä tilanne, jossa konsernirakennetta halutaan muuttaa siten, että tytäryhtiön toiminta lopetetaan ja toimintaa jatketaan emoyhtiön toimesta.

2.2.1 Sulautuminen eli fuusio

Fuusiosta säädetään OYL 14 luvussa. Luku perustuu sulautumisdirektiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/56/EY), joka on tarkoitettu julkisille yhtiöille. Suomessa kuitenkin kyseinen direktiivi otettiin osakeyhtiölakiin, siten se koskee myös pieniä osakeyhtiöitä. Fuusiossa yhdistetään yhteisöjen varat ja velat. Sulautuvan yhtiön varat siirtyvät vastaanottavan yhtiön taseeseen kirjanpitoarvoistaan jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Tytäryhtiön sulautuminen emoyhtiöön johtaa siis tytäryhtiön lakkaamiseen (Ranta-Lassila, 2002, s. 85).

Sulautuminen on yleisseuraanto, jota myös verotuksessa tulkitaan jatkuvuuden periaatteella, kunhan EVL (Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360) 52a § edellytykset täyttyvät. Täten siis tytäryhtiön omaisuuden arvonnousu tai sen liikearvo ei tuloudu verotuksessa. (Ranta-Lassila, 2001, s. 257).

Tässä tutkimuksessa keskityn pelkästään tytäryhtiösulautumiseen, jossa emoyhtiö omistaa koko tytäryhtiön osakekannan. Tytäryhtiösulautuminen on absorptio, eli tavallisen sulautumisen erityistapaus (OYL

14 luku 1.2 §). Tytäryhtiösulautumisen menettely on kuitenkin normaalia sulautumista yksinkertaisempi juuri konserni rakenteen vuoksi, siksi tästä käytetään myös nimitystä ”konsernifuusio”. Tutkimuksen kannalta merkittävä seikka on, että sulautuvassa yhtiössä (tytäryhtiö) ei tarvita yhtiökokouksen päätöstä sulautumisesta. Sulautumispäätöksen tekee sulautuvan yhtiön hallitus. Tällä on merkitystä, kun mietitään tämän tutkimuksen kannalta juuri verouudistuksen vaikutuksia yritysjärjestelyihin. Emoyhtiön nimeämä hallitus voi tehdä sulautumispäätöksen.

2.2.2 Purkaminen

Osakeyhtiön purkaminen selvitystilan kautta johtaa yhtiön lakkaamiseen. Selvitystilassa yhtiön velat maksetaan pois ja jäljelle jäävät varat jaetaan osakkeen omistajille. Ennen uudistusta purkaminen saattoi olla houkuttelevampi vaihtoehto sulautumiselle, sillä purkutulos vaikutti verotukseen, kun taas fuusiotulos ei siihen vaikuttanut (Immonen, 2000, s. 140). Yhtiön purkautumisessa ei noudateta jatkuvuusperiaatetta. Purkautuvan tytäryhtiön omaisuus siirtyy emoyhtiölle käyvästä arvosta, joka johtaa verotuksessa arvonnousujen tuloutumiseen tytäryhtiön verotuksessa. (Ranta-Lassila, 2001, s. 258). Emoyhtiön jako-osana saadun omaisuuden hankintamenoksi muodostuu omaisuuden käypäarvo, joka luettiin tytäryhtiön tuloksi jako-osuuksia jaettaessa. (Ranta-Lassila, 2001, s. 259).

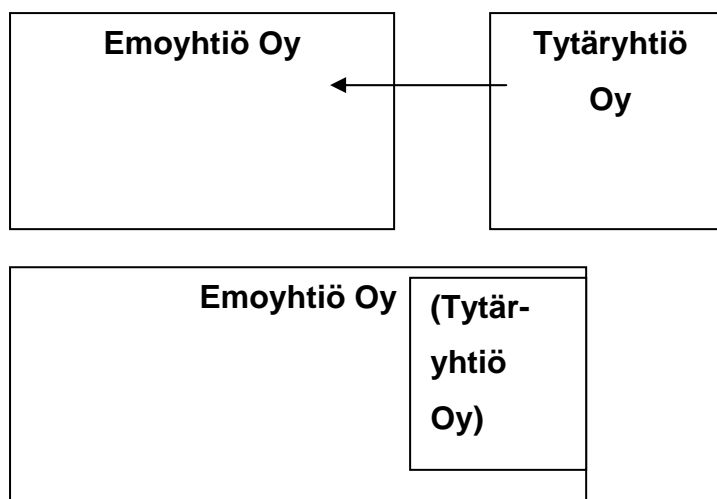
Osakeyhtiön purkamista asettamalla se selvitystilaan säädetään OYL 13 luvun 1 ja 13 luvun 4 §:ssä. Selvitystila voi olla joko vapaaehtoinen tai pakkoselvitys. Tässä tutkimuksessa keskityn kuitenkin vain vapaaehtoiseen selvitystilaan. Selvitysmenettelyssä yhtiön velat maksetaan ja jäljelle jäävät varat jaetaan osakkaille. Selvitystila päättyy osuuksien jakamisen jälkeen sen purkamiseen. Selvitystila voi myös päättyä siihen, että se sulautetaan emoyhtiöön tai se asetetaan konkurssiin. Vapaaehtoiseen selvitystilaan asettamisesta päättää yhtiökokous 2/3 määrä-

enemmistöllä. Tutkimuksessa käsiteltävä tilanne, jossa emoyhtiö omistaa koko tytäryhtiön osakekannan, mahdollistaa emoyhtiön täydellisen päätösvallan tytäryhtiön yhtiökokouksissa. Siten se pystyy päättämään yhtiön hallinnosta täysin itsenäisesti. Emoyhtiö valitsee siis hallituksen, jonka päätös riittää fuusion käynnistämiseen. lisäksi se voi päättää yhtiökokouksessa tytäryhtiön purkamisesta.

2.2.3 Tytäryhtiön purkamisen ja fuusion väliset erot

Sekä tytäryhtiön purkaminen että sen emoyhtiöön sulautuminen, aiheuttavat todellisuudessa toisiaan vastaavan lopputuloksen. Molemmissa tapauksissa tytäryhtiö lakkaa olemasta. Kuitenkin toimet ovat toisistaan poikkeavia, sillä purettaessa tytäryhtiö lopetetaan selvitystilan kautta, kun sulautumisessa tytäryhtiön tase siirtyy vastaanottavan emoyhtiön taseeseen jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Seuraavassa esimerkissä on esitetty käytännössä näiden kahden yritysjärjestelykeino eroavaisuuksia.

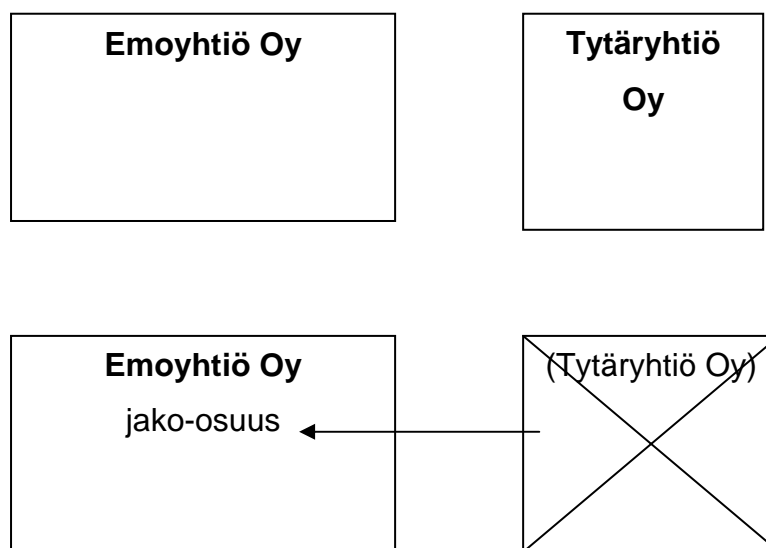
Fuusio:

Kuvio 2. Fuusio

Tytäryhtiö Oy:n taseen erät siirtyvät ilman arvonnousujen ja -laskujen realisoitumista. Käytännössä siis Emoyhtiö Oy:n uusien tase-erien arvoksi tulee sen tase-erien ja Tytäryhtiö Oy:stä siirtyneiden tase-erien kirjanpitoarvojen yhteenlaskettu summa.

Purkaminen:

Kuvio 3. Purkaminen.

Tytäryhtiö Oy puretaan, jolloin velkojen maksamisen jälkeen jäljellä oleva omaisuus siirtyy jako-osuuksina Emoyhtiö Oy:lle. Emoyhtiö Oy:n taseesta poistuu Tytäryhtiö Oy:n osakkeet. Jako-osuutena saatu omaisuus arvostetaan käypään arvoon. Nyt Emoyhtiö Oy:n tase-erien määräksi tulee sen taseessa olevien tase-erien kirjanpitoarvo lisättynä Tytäryhtiö Oy:stä siirtyneiden tase-erien käypien arvojen summa.

Kuvioissa 2 ja 3 ilmenee fuusion ja purkamisen ero. Fuusiossa siis sulautuvan yhtiön tase siirtyy kirjanpitoarvoistaan vastaanottavan yhtiön taseeseen. Näin ollen vastaanottavan yhtiön tase kasvaa sulautuvan yhtiön taseen kirjanpitoarvojen määrällä. Purkautumisessa purkautuva

yhtiö lakkaa olemasta. Sen omaisuus siirtyy jako-osan saavalle emoyhtiölle omaisuuden käyvistä arvoista. Näin ollen jako-osan saavan yhtiön taseen arvo kasvaa purkautuneen yhtiön tase-erien käyvillä arvoilla.

2.2.4 Yritysjärjestelyjen kirjanpito käsittely

Tytäryhtiön sulautumisella emoyhtiöön ja purkamisella on kirjanpidollisesti eroavaisuuksia. Fuusiossa tytäryhtiön tase siirtyy emon taseeseen kirjanpito arvoistaan jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Purkamisesta käsitellään kirjanpidossa siten, kuin osakkeet olisi myyty ja maksuksi saadaan jako-osana siirtyvää omaisuutta.

2.2.5 Fuusion kirjanpitokäsittely

Tytäryhtiön osakkeet on emoyhtiön kirjanpidossa kirjattuina käyttöomaisuusosakkeisiin niiden hankintamenosta. Fuusiossa tytäryhtiö lakkaa, joten tytäryhtiöosakkeet poistuvat käyttöomaisuudesta. Tytäryhtiön taseen erät siirtyvät sellaisinaan vastaanottavan yhtiön, eli emoyhtiön taseeseen. Syntynyt fuusiovoitto kirjataan vastaanottavan yhtiön omanpääoman lisäykseksi lisäämään jakokelpoisia varoja. Fuusiotappio taas kirjataan liikearvoksi. Fuusiotappio pienentää yhtiön jakokelpoista omaa pääomaa poistojen muodossa (Immonen, 2000, s. 166).

Seuraavassa esimerkissä on käsitelty fuusion kirjanpitokäsittelyä vastaanottavassa yhtiössä. Esimerkissä on lähdetty juuri tutkimuksessa käsitellystä tilanteesta, jossa emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kaikki osakkeet ja jossa tytäryhtiö fuusioidaan emoyhtiöön.

Esimerkki 1. Fuusion kirjanpito käsittely

Tytäryhtiö Oy:n tase

<i>Kalusto</i>	70 000	<i>Osakepääoma</i>	30 000
<i>Varasto</i>	10 000	<i>Voittovarot</i>	25 000
<i>Myyntisaamiset</i>	120 000	<i>Lainat</i>	115 000
<i>Rahat</i>	<u>50 000</u>	<i>Ostovelat</i>	<u>80 000</u>
	250 000		250 000

Emoyhtiö Oy on aikoinaan ostanut koko Tytäryhtiö Oy:n osakekannan 30 000,00 eurolla, joka on kirjattuna sen käyttöomaisuus arvopapereihin.

Tehdään Emoyhtiö Oy:n kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

*per **Fuusio** an **Osakkeet** 30 000*

Tämän jälkeen Tytäryhtiö Oy:n varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

<i>per Kalusto</i>	70 000		
<i>per Varasto</i>	10 000		
<i>per Myyntisaamiset</i>	120 000		
<i>per Rahat</i>	50 000		
		<i>an Lainat</i>	115 000
		<i>an Ostovelat</i>	80 000
		<i>an Fuusio</i>	55 000

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

per 30 000 an 55 000

Fuusiotilin erotusta kutsutaan fuusiovoitoksi tai fuusiotappioksi. Esimerkissä fuusiotilillä on kredit saldoa 15 000, joten kyseessä on fuusiovoitto.

Esimerkissä esitetään sulautumisen toteuttamisesta aiheutuvat kirjaukset. Kirjaukset toteutetaan fuusiotiliä käyttäen. Fuusiotilin saldo siirtojen jälkeen osoittaa sen, onko fuusiosta syntynyt joko voittoa tai tappiota. Fuusiotilin kautta tapahtuvat kirjaukset tapahtuvat kuitenkin tase-erien kirjanpitoarvoista, joten siitä ei voida tehdä vielä johtopäätöksiä, olisiko yritysjärjestelynä purkamisen käyttämisestä syntynyt vastaavan suuruisen purkutulos.

2.2.6 Purkamisen kirjanpitokäsittely

Tytäryhtiön purkamisessa jako-osan saavan yhtiön, eli emoyhtiön, kirjanpidossa käsitellään purkamista siten, kuin osakkeet olisi myyty. Jako-osuutena saatu omaisuus arvostetaan käypään arvoon. Siten tase-erät, jotka siirtyvät jako-osuuksina emoyhtiölle, saattavat siirtyä tasearvoista poikkeavilla arvoilla. Jos esimerkiksi jako-osuutena siirtyy kiinteistö, jonka tasearvo on Tytäryhtiö Oy:ssä 100 000 euroa, mutta käypä arvo olisi 120 000 euroa, siirtyy se Emoyhtiö Oy:n kirjanpitoon 120 000 euron arvosta.

Purkautuvan yhtiön osalta purkautumisesta aiheutuvat kirjaukset käsitellään myös käyvistä arvoista. Kirjanpito laaditaan siten, että tase nolautuu (Alhola, et.al., 2001, s. 699). Siirtyvät tase-erät käsitellään myös niiden käyvistä arvoista. Edellä esitetty kiinteistö siis kirjattaisiin, kuin se olisi myyty 120 000 euron arvosta. Tämän johdosta tytäryhtiön kirjanpidossa tuloutuu 20 000 euron myyntivoitto.

2.2.7 Fuusion toteuttaminen käytännössä

Virallisesti fuusion käynnistää sulautumissuunnitelman rekisteröinti kaupparekisteriin. Sulautumissuunnitelman laatii sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden hallitukset. Sulautumissuunnitelma on ilmoitettava re-

kisteröitäväksi kuukauden kuluessa sen allekirjoittamisesta, mikäli määräaika ei noudateta, sulautuminen raukeaa. Sulautumissuunnitelma rekisteröidään kaikkien sulautumiseen osallistuvien yhtiöiden rekisteritietoihin. Käsittelymaksut keväällä 2005 ovat vastaanottavan yhtiön osalta 330,00 euroa ja 57,00 euroa jokaiselta sulautuvalta yhtiöltä (Patentti- ja rekisterihallitus, 2005).

Fusion täytäntöönpanoon on haettava lupaa kaupparekisteriviranomaiselta neljän kuukauden kuluessa sulautumissuunnitelman hyväksymisestä sulautumisen raukeamisen uhalla. Käsittelymaksut keväällä 2005 ovat 330,00 euroa vastaanottavan yhtiön osalta ja 175,00 euroa kultakin sulautuvalta yhtiöltä (Patentti- ja rekisterihallitus, 2005). Lupahakemuksen saavuttua kaupparekisteriin merkitään kuulutus sulautuvien yhtiöiden velkojille ja erityisten oikeuksien haltijoille.

Luvan saamisesta on neljä kuukautta aikaa tehdä ilmoitus sulautumisen täytäntöönpanosta. Mikäli määräaika ylitetään, raukeaa sulautuminen. Sulautumisen oikeusvaikutukset toteutuvat täytäntöönpanoilmoituksen rekisteröinnillä. Tällöin sulautuva yhtiö purkautuu ja sen varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Käsittelymaksut kaupparekisterille keväällä 2005 ovat 57,00 euroa jokaiselta yhtiöltä. Mikäli tytäryhtiöfuusiassa olisi ollut mukana vain yksi tytäryhtiö, olisi kaupparekisterin käsittelymaksut olleet fuusiossa yhteensä 1 006,00 euroa (Patentti- ja rekisterihallitus, 2005).

2.2.8 Purkaminen käytännössä

Tässä tutkimuksessa keskitytään tytäryhtiön purkamiseen vapaaehtoisella selvitystilalla. Tällöin osakeyhtiön purkamiseen riittää 2/3 äänten enemmistö. Kun päätös selvitystilaan asettamisesta on tehty, tehdään siitä ilmoitus kaupparekisteriin. Käsittelymaksu oli 2005 keväällä 57,00 euroa. Ilmoitus on tehtävä viivytyksettä. Selvitysmiehet hakevat julkista

haastetta yhtiön velkojille. Tämä hakemus voidaan tehdä samalla ilmoituksella, millä päätös selvitystilasta rekisteröidään. Hakemuksen käsittelymaksu keväällä 2005 on 175,00 euroa.

Kun julkisen haasteen määräaika on umpeutunut ja selvitysmiehet ovat maksaneet yhtiön velat ja jakaneet jäljelle jääneet varat osakkaille, laaditaan ilmoitus yhtiön purkamisesta. Tämä ilmoitus on maksuton ja se on laadittava viivytyksettä. Kun lähdetään tilanteesta, jossa vain yksi tytäryhtiö puretaan, ovat käsittelymaksut yhteensä 232,00 euroa.

2.2.9 Sulautumisen ja fuusion käytännön erot

Käytännössä purkamisen toteuttaminen puhtaasti työvaiheiden ja maksujen osalta on kevyempi vaihtoehto kuin sulautuminen. Käsittelymaksut tilanteessa, jossa vähennetään vain yksi tytäryhtiö, ovat fuusioin osalta 774,00 euroa suuremmat. Tällä tuskin kuitenkaan on suurta merkitystä, ainakaan isompien yritysten kannalta. Pienten yhtiöiden osalta uskon tällä kuitenkin olevan merkitystä.

Varsinaisen työmäärän osalta voidaan todeta sulautumisen olevan jonkin verran työläämpi. Vaikka nyt tutkimuksen kohteena olevan tilanteen osalta kummassakin tapauksessa päätösvalta toimen toteuttamisesta on emoyhtiöllä, vaatii sulautuminen huomattavasti enemmän valmisteluja sekä rekisteri-ilmoituksia. Tälläkään ei kuitenkaan ole mielestäni niin suurta vaikutusta asian toteuttamisen kannalta, että se ratkaisevasti vaikuttaisi yritysjärjestelykeinon valintaan.

Villa (7.6.2005) esitti, että ratkaisevaksi seikaksi saattaa tulla velkojen asema yritysjärjestelyssä. Kumpaankin järjestelyyn, sekä purkamiseen että sulautumiseen, liittyy velkojen aseman turvaaminen. Fuusioissa kuitenkin velkoja pystyy estämään fuusion toteutumisen, varsinkin jos

velkaan liittyy riidanalaisuuksia. Villa esitti, että on tiedossa tilanteita, joissa velkoja on riidanalaisen saamisensa varjolla painostuskeinona estänyt sulautumisen toteutumisen. Käytännössä sulautumiseen ei saada lupaa, ennen kuin riidanalainen velka on oikeudessa riideltty lainvoimaiseen päätökseen asti. Purkamisessa vastaavassa tilanteessa velkojan velalle varataan valvottava määrä, mutta purkamistoimia pystytään jatkamaan. Lisäksi osakeyhtiölaki sallii jakoennakkojen maksamisen vakuutta vastaan. Muutoin yhtiöoikeus ei aseta tutkimuksessa esitettyihin keinoihin suurempia eroavaisuuksia.

Turja (19.12.2005) esitti arvionsa, että suomalaiset yritykset eivät pidä Suomen valtiota sellaisena lainsäätäjänä, että sen säätämät verolait olisivat pitkällä tähtäyksellä pysyviä. Toisin sanoen yritykset eivät luota nykyisen lainsäädännön sisällön säilyvän muuttumattomana vuosia eteenpäin. Tällainen epäluottamus vallitsevan lainsäädännön pysyvyyteen johtaisi sellaisiin päätöksiin, joissa mahdolliset verotukselliset hyödyt käytettäisiin heti. Toisaalta pelko verokohtelun muuttumisesta, johtaisi ratkaisuihin, joilla riski verotuksen muuttumisesta epäedullisemmaksi vältetään.

3 Yritysjärjestelyt verotuksessa

Tutkimuksessa tarkastellaan verouudistuksen vaikutusta konsernin yritysjärjestelyihin. Siksi on tarkasteltava verotusta ennen ja jälkeen uudistuksen. Käyn läpi fuusion ja purkamisen veroseuraamuksia sekä ennen että jälkeen uudistuksen.

Ennen uudistuksen voimaan tulemistä verotettiin tytäryhtiön fuusioimista emoyhtiöön sekä tytäryhtiön purkamista eri tavoin. Fuusiossa lakkaavan tytäryhtiön taseen erät siirretään vastaan ottavaan emoyhtiön taseeseen niiden tasearvoista. Tällöin mahdolliset tase-erien arvonnousut eivät tuloudu tytäryhtiön verotuksessa eivätkä mahdolliset arvonalenemiset aiheuta luovutustappioiden syntymistä. Purkamisessa taas jako-osuutena luovutettu omaisuus katsotaan luovutetuksi niiden käypään arvoon, jolloin mahdolliset arvonnousut tuloutuvat luovutusvoitoina tytäryhtiön verotuksessa. Samoin arvonalaskemisista aiheutuu luovutustappioita. Tuloverotuksen kannalta olennaisin kysymys on, realisoiko konsernirakenteen muutos kohteena olevan tytäryhtiön tai sen osan arvonnousun tai – alenemisen joko kohteena olevassa yhtiössä tai emoyhtiöllä tai molemmissa. (Ranta-Lassila 2001, s 254–255).

Haastattelussa Venesjärvi (10.5.2005) esitti, että purkamista oli käytetty hyvinkin paljon ennen verouudistusta. Usein tilanteet olivat olleet sellaisia, joissa tytäryhtiö oli ostettu ulkopuoliselta taholta, joten kauppahinta oli määräytynyt markkinoiden ehdoilla. Tällöin kauppahintaa voidaan pitää oikeana, eikä siihen liity veronkierto-ongelmia. Purkamista on käytetty varsinkin niissä tilanteissa, joissa on ollut liikearvoa juuri purkutappion vähennyskelpoisuuden vuoksi. Arvionaan hän esitti, että uudistuksen jälkeen mahdollisesti fuusioiden määrä tulee taas kasvamaan fuusion ja purkamisen emoyhtiölle aiheutuvien veroseuraamusten muuttuessa vastaamaan toisiaan.

3.1 Sulautuminen

Uudistus ei vaikuttanut sulautumisen veroseuraamuksiin, joten sen osalta ei vertailua tapahdu ennen ja jälkeen uudistuksen. Suomessa nykyinen fuusiota koskeva verosääntely tuli voimaan vuoden 1996 alusta. Muutos perustui EY:n direktiiviin 90/434/EC, jossa säädetään jäsenmaiden rajat ylittävistä yritysjärjestelyistä. Direktiivin sisältö on kuitenkin otettu Suomessa koskemaan myös rajojen sisällä tapahtuvia yritysjärjestelyitä.

Sulautuminen on OYL 14 luvussa säädetty yleisseuraanto, jossa lakkaavan yhtiön tase siirtyy vastaan ottavaan yhtiöön ilman selvitystilamenettelyä. Samoin myös verotuksessa sulautuvan yhtiön tase-erät siirtyvät kirjanpitoarvoistaan vastaanottavan yhtiön taseeseen. Tällöin siis mahdolliset arvonnousut ja -laskut eivät tule verotuksessa huomioiduiksi. Sulautumista käsitellään EVL 52 a §:ssä sekä 52 b §:ssä:

"52 a §

(29.12.1995/1733) Tämän lain sulautumista koskevia säännöksiä sovelletaan järjestelyihin, joissa yksi tai useampi osakeyhtiö (sulautuva yhtiö) purkautuen selvitysmenettelyttä siirtää kaikki varansa ja velkansa toiselle osakeyhtiölle (vastaanottava yhtiö) ja joissa sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään 10 prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden yhteenlasketusta nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta maksettua osakepääomaa.

52 b §

(29.12.1995/1733) Sulautuvan yhtiön ei katsota purkautuvan verotuksessa. Sulautuvan yhtiön verotuksessa vähentämättä olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottavan yhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty sulautuvan yhtiön verotuksessa. Yhtiöiden sulautuessa syntynyt voitto ei ole veronalaista tuloa eikä tappio vähennyskelpoinen meno.

Vastaanottava yhtiö saa vähentää sen verovuoden verotuksessa, jonka aikana sulautuminen on tapahtunut, sulautumisessa siirtyneen käyttöomaisuuden hankintamenosta ja muista pitkävaikutteisista menoista poistoina enintään määrän, joka vastaa verovuoden enimmäispoistoa vähennettynä sulautuvan yhtiön verotuksessa verovuonna hyväksyttävän poiston määrällä. Sulautumisen yhteydessä siirtyneet varaukset ja siirtyneisiin varoihin kohdistuvat 5 a §:ssä tarkoitetut oikaisuerät luetaan veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu veronalaiseksi tuloksi sulautuvan yhtiön verotuksessa.

Sulautuvaa ja vastaanottavaa yhtiötä käsitellään erillisinä verovelvollisina siihen asti, kun sulautuminen on tullut voimaan.

Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan verotuksessa osakkeiden vaihtamista vastaanottavan yhtiön osakkeisiin ei pidetä osakkeiden luovutuksena. Sulautumisvastikkeena saatujen osakkeiden hankintamenoksi luetaan sulautuneen yhtiön osakkeiden hankintamenoa vastaava määrä. Siltä osin kuin sulautumisvastikkeena saadaan rahaa, sulautumista pidetään osakkeiden luovutuksena.”

Sulautuvan yhteisön ei siis katsota purkautuvan verotuksessa, vaan sulautuvan yhteisön hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottavan yhtiön verotuksessa samalla tavoin kuin ne olisi vähennetty sulautuvan yhteisön verotuksessa (Ahola et al., 2000, s. 663). Sulautumisen osalta tytäryhtiösulautumisessa on perusajatuk-

sena se, että sulautumisvoitto ja sulautumistappio eivät milloinkaan vaikuta verotettavan tulon määrään (Andersson & Ikkala, 2000, s. 456).

3.2 Tytäryhtiön purkaminen

Uudistus toi mukanaan muutoksen tytäryhtiöosakkeiden myyntivoittojen ja myyntitappioiden verotukseen, samalla myös purkuvoittojen ja purkutappioiden verotukseen. Purkamisen osalta on siis tutkittava verotusta sekä ennen että jälkeen verouudistuksen.

Purkautuminen siis tapahtuu selvitystilan kautta, jolloin purkautuvan yhtiön velkojen maksamisen jälkeen jäljelle jäävät varat jaetaan jako-osuuksina osakkeen omistajille. Jako-osuuksina jaettu omaisuus arvostetaan sekä purkautuvassa yhtiössä että jako-osan saavassa yhtiössä samaan arvoon eli käypään arvoonsa.

3.2.1 Purkautuvan yhtiön verotus

Purkautuvan yhtiön verotuksessa ei tapahtunut muutoksia. Siksi purkautuvan yhtiön veroseuraamukset ovat samat uudistuksen jälkeenkin. Tämä seikka saattaa saada suuremman merkityksen päätettäessä tytäryhtiö fuusioinnin ja purkamisen välillä.

Osakeyhtiön purkamisen verotusta säännellään TVL (30.12.1992/1535) 27 §:ssä sekä EVL 51 d §:ssä. Purkautuvaa yhtiötä verotetaan viimeisen kerran purkautumiseen päättyvältä tilikaudelta. Purkaminen tarkoittaa yhtiön elinkeinotoiminnan lopettamista, jonka seurauksena yhtiön kaikki omaisuus luovutetaan (Immonen, 2000, s. 156–157). Purkamisessa siis purkautuvan yhtiön kaikki omaisuus arvostetaan EVL 51 d §:n mukaan käypään arvoonsa. Tällöin kaikki poistot, jotka ovat pienentäneet omaisuuden arvoa niiden käypää arvoa pienemmäksi, palautuvat

yhtiön verotettavaan tuloon. Toisaalta myös omaisuuden arvonnousut tulevat verotetuksi.

Käypään arvoon hinnoittelua ei kuitenkaan noudateta liikearvon osalta. Tällainen yrityksen toimintansa aikana luoma liikearvo on aineetonta varallisuutta, jota yhtiölle on muodostunut sen hyvästä markkina- ja kilpailuasemasta, osaavasta henkilökunnasta, asiakassopimuksista, toimimista ynnä muista tämänkaltaisista aineettomista varallisuuseristä (Immonen, 2000, s. 157). Yhtiön itse aikaan saamasta liikearvosta ei muodostu verotettavaa tuloa siinäkään tapauksessa, että jako-osan saava yhtiö jatkaisi purettavan yhtiön liiketoimintaa.

3.2.2 Jako-osan saavan yhtiön verotus

Purkuvoiton ja purkutappion verotuksen muutos aiheuttaa sen, että uudistuksen jälkeen purkutulos ei vaikuta enää emoyhtiön verotettavaan tuloon. Tästä voisi tehdä johtopäätöksen, että purkamisten määrä yritysjärjestelyissä lisääntyy. Jako-osan saavan yhtiön, eli emoyhtiön verotus muuttui uudistuksessa vastaamaan fuusion veroseuraamuksia. Huomioitava on kuitenkin tase-erien arvostus emoyhtiön taseessa yritysjärjestelyn jälkeen. Purkamisessa siirtyvä omaisuus kirjattiin emoyhtiön taseeseen käyvistä arvoista, kun fuusiossa ne kirjattiin tytäryhtiön taseen mukaisiin kirjanpitoarvoihin. Mikäli käyvät arvot ovat kirjanpitoarvoja korkeampia, nostaa purkaminen taseen omaisuuden arvoa. Tällä on nettovarallisuutta ja sitä kautta osakkeiden matemaattista arvoa parantava vaikutus. Tämä kasvattaa pienissä osakeyhtiöissä osakkeenomistajille jaettavan verovapaan osingon määrää.

3.2.3 Purkaminen ennen verouudistusta

Normaalissa liiketoimintajärjestelyssä, jossa yhtiön purkautuminen aiheuttaa osakkaalle purkutappion, oli purkutappio osakkaan verotukses-

sa vähennyskelpoinen meno. Emoyhtiön tytäryhtiön purkutappio vähennettiin siitä tulolähteestä, johon osakkeiden oli katsottu kuuluneen. Käytännössä tytäryhtiöosakkeet tuottavat tuloa emoyhtiön elinkeinotoiminnassa, joten niiden katsotaan kuuluvan emoyhtiön elinkeinotulolähteeseen. Tällöin purkutappio on vähennettävissä emoyhtiön muusta elinkeinotoiminnan tuloksesta. Mikäli tytäryhtiöosakkeet kuuluisivat toiseen tulolähteeseen, eli joko maatilatalouden tulolähteeseen tai henkilökohtaiseen tulolähteeseen, ei purkutappiota voisi vähentää elinkeinotulolähteestä.

Purkutappio tulee pääsäännön mukaan jaksottaa vaikutusajalleen, normaalisti joko kertakuluna tai jos jako-osuuteen katsotaan kuuluvan liikearvoa, jaksotetaan purkutappio tasapoistoin (Romppainen et al., 2000, s.105).

Purkutappion syntyessä tulkinnanvaraiseksi jää, sisältyykö purkutappioon mahdollisesti liikearvoa. Mikäli purkutappioon katsotaan liittyvän liikearvoa, saattaa se aiheuttaa sen, että purkutappio muuttuukin purkuvoitoksi. Tämä tulkintaongelma tulee esiin tilanteissa, joissa jako-osan saava yhtiö jatkaa purkautuvan yhtiön liiketoimintaa. Ranta-Lassila esittää artikkelissaan (Ranta-Lassila, 2001 s.258) liikearvon määrittelyn olevan hyvin pitkälle sama, kuin EVL 24 § ja 37 § soveltamisalojen rajan. Tämän tulkinnan mukaisesti käsiteltäisiin sellaisia eriä, jotka ovat purkautuvassa yhtiössä käsitelty EVL 37 § mukaan, EVL 52 d § mukaisesti. Korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa tällaisiin eriin (KHO 1998:26). Tulkinnassa on lähdetty siitä, että liikearvona pidettäviä asiakasrekisteriä ja toiminimeä ei pidetty EVL 51 d § tarkoitettuina omaisuusena. Joten ne eivät olleet purkautuessa purkautuvan yhtiön tuloa.

Ranta-Lassila esittää artikkelissaan ”konsernin rakenteen muuttaminen verotuksen näkökulmasta” näkemyksen, että purkutappion vähennys-

kelpoisuus voidaan evätä, jos sitä ei pidetä elinkeinotoiminnassa syntyneenä. Perustelussaan hän viittaa sekä KHO 1997/2856 päätökseen, että Penttilän (2000 s. 33–43) artikkeliin. Kuitenkin sekä päätöksessä, että artikkelissa keskitytään EVL 42.1 § mukaisen arvonalenemispoiston vähennysoikeuden epäämiseen.

”11.11.1997/2856

Elinkeinotulon verotus - Arvopaperi - Arvon alentuminen - Poisto – Konserniavustus

A Oy oli ostanut vuonna 1987 B Oy:n osakekannan 3.556.000 markan kauppahinnasta. Tytäryhtiö B oli verovuonna myynyt liiketoimintansa ja kalustonsa ulkopuoliselle ostajalle 2.600.000 markan kauppahinnasta ja muun käyttöomaisuutensa ja eräitä pienehköjä muita omaisuuseriä emoyhtiö A:lle yhteensä 2.526.054 markan kauppahinnasta. B antoi konserniavustusta A:lle 3.297.000 markkaa. B:n taseen loppusumma oli verovuoden lopussa 979.035 markkaa, josta vieraan pääoman osuus oli 324.000 markkaa. A oli tehnyt B:n osakkeiden arvon alentumisen perusteella 2.900.000 markan suuruisen poiston. A:n katsottiin konserniavustuksella siirtäneen B:n rahavaroja itselleen sillä tavoin, että menettely vaikutti B:n vastaiseen toimintaan ja tuottoedellytyksiin. B:n osakkeiden arvon alentuminen ei tähän nähden johtunut sillä tavoin elinkeinotoiminnasta, että A:lla olisi ollut oikeus tehdä osakkeiden hankintamenosta elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 42 §:n 1 momentissa tarkoitettu poisto. Äänestys 4-1.

Verovuosi_1993 ElinkVL 42 § 1 mom”

Leppiniemi (Leppiniemi, 2003, s.104) toteaa kirjassaan EVL 42 § mukaisen poiston vaativan tytäryhtiöosakkeiden osalta verovelvolliselta useita näyttöjä. Lähtökohtana on juuri osakkeiden tulo-odotusten säilymisen. Purkautuminen taas on luonteeltaan lopullinen, joten osakkeiden tulo-odotukset poistuvat. Siksi mielestäni ei näiden kahden asian verokohtelua voida suoraan yhdistää. Purkutappio on selkeästi tulon hankkimisesta aiheutunut meno, sillä tytäryhtiön hankinta on tapahtunut tulonhankkimistarkoituksessa.

Mikäli tulo, jota saadaan, on veronalaista, on sen hankkimisesta aiheutuneet menot vähennyskelpoisia. Tämä on verotuksessa noudatettava periaate. Esitän seuraavassa esimerkkilaskelmassa sen, miten tytäryhtiöstä siirretyt varat ovat vaikuttaneet emoyhtiön verotettavaan tuloon. Toisin sanoen siis sen, että ne ovat synnyttäneet veronalaisen tulon. Kun tämän kappaleen alussa esitettyä periaatetta lähdetään tulkitsemaan, ei mielestäni purkutappiota voida mitenkään todeta sellaiseksi menoksi tai menetykseksi, joka ei olisi aiheutunut tulon hankkimistarkoituksessa

Esimerkki 2. Laskelma yhtiön ”tyhjentämisen” verotuksesta.

Emoyhtiö on ostanut tytäryhtiön osakkeet hintaan 1 000 000 euroa. Tytäryhtiön tase on ostohetkellä seuraava:

Vastaavaa:		Vastaavaa:	
käyttöomaisuus	500 000	oma pääoma	800 000
rahat ja pankki-			
saamiset	300 000	vieras pääoma	0

Taseen arvo on 200 000 pienempi kuin emon maksama kauppahinta. Emo on maksanut tytäryhtiön osakkeista liikearvosta 200 000.

Tytäryhtiö jakaa osinkoja 300 000

Tase tämän jälkeen:

Vastaavaa:		Vastaavaa:	
käyttöomaisuus	500 000	oma pääoma	500 000
rahat ja pankki-			
saamiset	0	vieras pääoma	0

Tämän jälkeen tytäryhtiö puretaan. Oletetaan että käyttöomaisuuden käypä arvo on yhtä suuri kuin sen kirjanpitoarvo

Emoyhtiön verotus

jako-osuus	500 000
kirjanpitoarvo	1 000 000
purkutappio	-500 000

Edellä olevassa esimerkissä on laskettu, kuinka varojen jakaminen tytäryhtiöltä emoyhtiölle ennen purkamista vaikuttaa purkutappion määrään. Kuitenkin on huomattava, että osingonjako on aiheuttanut emoyhtiölle 379.746,84 (osinko 300.000 + yhtiöveronhyvitys 79.746,84) verotettavan tulon lisäyksen. Esimerkistä ilmenee selkeästi hankinnan tuoneen tuloa emoyhtiölle. Siten ei voitane mielestäni mitenkään perustella purkutappion vähennyskeltottomuutta. Tämän johdosta pidän virheellisenä sellaista tulkintaa, jossa arvonalenemispoistoja koskevaa tulkintaa ulotetaan koskemaan purkutappion vähennyskelpoisuutta.

3.2.4 Uudistuksen jälkeen

Verouudistuksessa suorasijoitusosakkeiden tuottama tulos joko myynnistä tai purkamisesta, muuttuu verovapaaksi tai vähennyskeltottomaksi, riippuen siitä on kyseessä voitto vai tappio. Uudistuksessa tehtiin muutoksi EVL seuraaviin pykäliin.

”Uusi EVL 6 b §

(30.7.2004/717) Edellä 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun yhteisön saama käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden luovutushinta ei ole veronalaista tuloa eikä osakkeiden hankintameno vähennyskelpoinen meno, jos osakkeet ovat verovapaasti luovutettavia.

Osakkeet ovat verovapaasti luovutettavia, jos

- 1) verovelvollinen on omistanut yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta, vähintään kymmenen prosentin osuuden luovutettavan yhtiön osakepääomasta ja luovutettavat osakkeet kuuluvat näin omistettuihin osakkeisiin,*
- 2) luovutuksen kohteena oleva yhtiö ei ole kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö taikka osakeyhtiö, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa, ja*
- 3) luovutuksen kohteena oleva yhtiö on kotimainen tai sellainen yhtiö, jota tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen neuvoston eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä antaman direktiivin 2 artiklassa, taikka yhtiön asuinvaltion ja Suomen välillä on verovuonna voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus, jota sovelletaan yhtiön jakamaan osinkoon.*

Verovapaasti luovutettavien osakkeiden luovutushinta on kuitenkin veronalaista tuloa siltä osin kuin luovutushinnan ja poistamattoman hankintamenon erotus johtuu 42 §:n 1 momentissa tarkoitettusta hankintamenosta tehdystä poistosta tai siitä, että hankintamenosta on vähennetty varaus tai 8 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu avustus. Luovutushinta on niin ikään veronalaista tuloa siihen määrään asti, joka vastaa näiden osakkeiden aikaisemmin konserniyhtiöiden välillä tapahtuneesta luovutuksesta toiselle konserniyhtiölle syntyneitä verotuksessa vähennyskelpoista luovutustappiota

- 4) Käyttöomaisuuteen kuuluvien muiden kuin verovapaasti luovutettavien osakkeiden luovutuksesta syntynyt tappio on vähennyskelpoinen vain osakkeiden luovutuksesta saaduista veronalaisista voitoista verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuonna. Rajoitus ei kuitenkaan koske 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen yhtiöiden osakkeiden luovutuksesta syntyneiden tappioiden vähentämistä.*

5) *Jos verovelvollinen ei ole omistanut luovutettuja osakkeita yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan, vähennyskelpoista luovutustappiota laskettaessa siitä vähennetään verovelvollisen luovutetulta yhtiöltä osakkeiden perusteella omistusaikana saama osinko, konserniavustuksesta verotuksessa annetussa laissa (825/1986) tarkoitettu konserniavustus tai muu niihin verrattava erä, joka on vähentänyt yhtiön varallisuutta.*

Luovutustappio ei ole vähennyskelpoinen, jos luovutuksen kohteena oleva yhtiö on muussa valtiossa kuin Suomessa asuva eikä yhtiö ole sellainen, jota tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen neuvoston eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä antaman direktiivin 2 artiklassa eikä yhtiön asuinvaltion ja Suomen välillä ole verovuonna voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevaa sopimusta, jota sovelletaan yhtiön jakamaan osinkoon.

Konserniyhtiöillä tarkoitetaan tässä pykälässä osakeyhtiölain (734/1978) 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun konserniin kuuluvia yhtiöitä tai sellaisia yhtiöitä, joissa yhdellä tai useammalla luonnollisella henkilöllä, oikeushenkilöllä tai näillä yhdessä on osakeyhtiölain 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa vastaava määräysvalta.”

Mikäli uudistukseen ei tällaista muutosta olisi otettu, olisi verotus ohjannut yrityksiä nostamaan voimakkaasti tytäryhtiöstä verovapaita osinkoja ennen mahdollista myyntiä tai purkamista. Tällainen olisi johtanut tytäryhtiöiden taseiden heikkenemiseen, eikä verotuksen neutraalisuuden periaatteisiin muutoinkaan kuulu ohjata liiketaloudellisia toimia. Uudistus muuttaa tytäryhtiöfuusion sekä tytäryhtiön purkamisen välistä rajanvetoa, sillä aikaisemmin purkuvoitolla ja -tappiolla oli veroseuraamuksia emoyhtiön verotuksessa. Fuusiotulos taas ei vaikuttanut emoyhtiön verotettavan tulon määrään. Purkutulos ei vaikuta jako-osan saavan yhtiön tulokseen, vaikka osakkeiden omistusaika on myyntivoitossa ratkaisevan yhden omistusvuoden alle.

”Uusi EVL 51 d §

(20.12.1996/1109) Purkautuvan yhteisön verotuksessa vaihto-, sijoitus- ja käyttöomaisuuden sekä muun omaisuuden luovutushinnaksi katsotaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä. Purkautuvan avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön verotuksessa katsotaan omaisuuden, etuuden ja oikeuden luovutushinnaksi määrä, joka yksityiskäyttöön otossa katsotaan 51 b §:n 3 momentin mukaan luovutushinnaksi.

Purkautuvan yhtiön osakkeiden hankintameno ei ole 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle yhteisölle purkautuvan yhtiön osakkaana vähennyskelpoinen meno eikä purkautuvasta yhtiöstä saatu jako-osa luovutushintana veronalaista tuloa, jos osakkeet ovat 6 b §:n 1 momentissa tarkoitettuja verovapaasti luovutettavia osakkeita. Purkautuvan yhtiön osakkeiden hankintameno ei ole vähennyskelpoinen jako-osan ylittävältä osalta myöskään siinä tapauksessa, että yhteisö on omistanut purkautuvan yhtiön osakkeet välittömästi ennen purkautumista vähemmän kuin yhden vuoden tai purkautuva yhtiö on 6 b §:n 6 momentissa tarkoitettu yhtiö. (30.7.2004/717)”

Uudistuksen myötä verosuunnittelu tulee muuttamaan konsernien toimintaa. Tulevaisuudessa konsernit pyrkivät realisoimaan tuloja verovapaisten myyntivoittojen muodossa (Niskakangas et al., 2004, s. 256). Sekä Turja (19.12.2005) että Alanko (6.4.2005) haastatteluissaan arvioivat tulevan kehityksen olevan juuri tällaisen. He esittivät molemmat arvion, että jatkossa ei tarvitse enää ottaa kantaa vanhassa määrin purkautumisessa käytettyihin arvoihin, joilla jako-osuutena siirtyvä omaisuus arvostetaan.

3.3 Vahvistetut tappiot yritysjärjestelyissä

Vahvistettujen tappioiden verotusta ei uudistuksessa muutettu. Siksi tytäryhtiön mahdolliset vahvistetut tappiot saattavat nousta merkittävään

asemaan, kun ratkaistaan tytäryhtiön fuusioinnista emoyhtiöön, tai sen purkamisesta.

Fuusiossa sulautuvan yhtiön verotuksessa vahvistetut tappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, ellei sen omistuspohjassa ole tapahtunut TVL 22 § mukaisia muutoksia. Tappioiden siirtymisestä säädetään varsinaisesti TVL 123 §:ssä.

”123 §

Sulautumisen ja jakautumisen vaikutus tappioiden vähentämiseen

Yhteisön jakauduttua jakautuvan yhteisön tappiot siirtyvät vastaanottaville yhteisöille samassa suhteessa kuin jakautuvan yhteisön varallisuusverolain 27 §:ssä tarkoitettu nettovarallisuus siirtyy vastaanottaville yhteisöille. Jos jakautuvan yhteisön verotuksessa on useita tulolähteitä, tulolähteen vahvistetut tappiot siirtyvät niille vastaanottaville yhtiöille, joilla on vastaava tulolähde.

Yhteisöjen sulaututtua tai yhteisön jakauduttua on vastaanottavalla yhteisöllä oikeus vähentää verotettavasta tulostaan sulautuneen tai jakautuneen yhteisön tappio 119 ja 120 §:ssä säädetyllä tavalla, mikäli vastaanottava yhteisö taikka sen osakkaat tai jäsenet taikka yhteisö ja sen osakkaat tai jäsenet yhdessä ovat tappiovuoden alusta lukien omistaneet yli puolet sulautuneen tai jakautuneen yhteisön osakkeista tai osuuksista. Vastaanottavalla osuuskunnalla tai säästöpankillä on kuitenkin aina oikeus vähentää sulautuneen osuuskunnan tai säästöpankin ne tappiot, jotka ovat syntyneet sinä verovuonna, jona sulautuminen on tapahtunut, tai kahtena sitä edeltäneenä verovuotena.”

Tappioiden tasaus siis noudattaa ns. carry over -järjestelmää. Verovuoden tappio voidaan vähentää kymmenen seuraavan vuoden verotettavasta tulosta. Tappiontasaus on tulolaji ja tulolähdekohtainen (Anderson, 2000, s. 58)

Purkautuvan yhtiön vahvistetut tappiot menetetään. Mikäli tytäryhtiöllä on käyttämättömiä vahvistettuja tappioita, joita ei voida käyttää sen viimeisessä verotuksessa, syntyy silloin purkamisen yhteydessä kulloisenkin yhteisöverokannan mukaan vahvistetuista tappioista lasketun osuuden suuruinen kustannus. Tällä on luonnollisesti vaikutus tehtävään päätökseen purkamisen ja sulautumisen välillä.

3.4 Veroylijäämät ja käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset

Verouudistuksen suurimpana uudistuksena on yhtiöveronhyvitysjärjestelmästä luopuminen. Ennen uudistusta kotimaisen yhteisön jakaessa osinkoa, hyvitetiin tämän maksama tulovero osingonsaajalle. Tällä järjestelmällä käytännössä toteutettiin netto-osingon jääminen osingonsaajan verotuksessa kokonaisuudessaan osingonsaajan hyväksi ilman, että verot olisivat sen määrää alentaneet. Järjestelmä käytännössä tarkoitti, että netto-osinko siirtyi saajalleen siten, että osinkoa jakavan yhtiön maksama tulovero kattoi osingonsaajan osingoista maksettavan veron.

Emoyhtiön tuloon siis laskettiin mukaan tytäryhtiön maksama osinko lisättynä yhtiöveronhyvityksellä. Yhtiöveronhyvityksen määrä saatiin laskukaavasta $\text{osinko}/71 \cdot 29$. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että osinkoa jakavan yhtiön maksamaa tuloveroa hyvitetään osingon saajalle.

Esimerkki 3. Osinkotulon verotus ennen uudistusta

<i>Tytäryhtiö Oy</i>		<i>Emoyhtiö Oy</i>	
<i>Tulos ennen veroja:</i>	<i>1 000</i>		<i>0</i>
<i>Vero 29 %</i>	<i>290</i>		
<i>Tulos</i>	<i>710</i>		
<i>Osingon jako</i>	<i>710</i>		
		<i>Osinko</i>	<i>710</i>
		<i>Yhtiöveron hyvitys</i>	<i>290</i>
		<i>Tulos ennen veroja</i>	<i>1 000</i>
		<i>Vero 29 %</i>	<i>290</i>
		<i>Tulos</i>	<i>710</i>

Uudistuksessa luovutaan esimerkissä esitetystä menettelystä, siten yhtiöveronhyvitysjärjestelmää ei enää käytetä vuonna 2005 maksettuihin osinkoihin. Yhtiöveronhyvitysjärjestelmästä luopumisesta luotiin jopa poliittinen kiista, vaikka todellisuudessa oli jo selvää, että EY-tuomioistuin tulee antamaan asiasta sellaisen päätöksen, joka toteaa järjestelmän olevan vastoin pääomien vapaan liikkumisen periaatetta.

Veroylijäämät sekä käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset siirtyvät yhteeneväisin säännöin vahvistettujen tappioiden siirtymisen kanssa. Mikäli tytäryhtiön omistuspohjassa on tapahtunut TVL 122 §:n mukaisia omistuspohjan muutoksia, on poikkeusluvan saamisessa hivenen tiukemmat säännöt.

4 Yritysjärjestelyjen verotuksen vertailu erilaisissa tilanteissa

Valittaessa eri yritysjärjestelyjen välillä, joudutaan ottamaan huomioon erikseen emoyhtiön ja tytäryhtiön verotus. Yritysjärjestelyistä aiheutuvat kokonaisverorasitus saadaan selville laskemalla nämä yhteen. Ennen valittavan yritysjärjestelykeinon valintaa, on huolellisesti selvitettävä fuusiotulos tai purkutulos, sekä emoyhtiön ja tytäryhtiön verotuksellinen asema. Tytäryhtiön taseen omaisuus on arvostettava käyviin arvoihin. Tämä siksi, että purettaessa jako-osuutena siirtyvä omaisuus arvostetaan jako-osan saavan yhtiön ja purkautuvan yhtiön verotuksessa käyviin arvoihin. Tytäryhtiön verotuksessa käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset, veroylijäämät (viimeisen kerran vuonna 2004) sekä käyttämättömät yhtiöveron hyvitykset menetetään tytäryhtiön purkamisessa, joten niiden olemassa olo on selvitettävä.

Tässä tutkimuksessa lasken kokonaisveroseuraamuksia erilaisissa tilanteissa. Luon kuvitteellisia konsernirakenteita, joiden veroseuraaukset selvittämällä pystyttäisiin ratkaisemaan taloudellisesti kannattavampi yritysjärjestelykeino.

4.1 Tytäryhtiön omaisuuden kirjanpitoarvo vastaa käypää arvoa

Ensimmäisessä laskelmassa oletetaan tilanne, jossa tytäryhtiön taseeseen merkityt omaisuuserät vastaava käypiä arvoja. Tällöin yritysjärjestelykeinoja valittaessa voidaan keskittyä emoyhtiön veroseuraamuksiin, sillä tytäryhtiölle ei synny veroseuraamuksia purkamisen yhteydessä.

4.1.1 Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Ensimmäisessä tapauksessa tytäryhtiöllä ei ole vahvistettuja tappioita käyttämättä, ei käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä eikä veroylijäämiä.

Esimerkki 4. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>50 000</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>30 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Edellä olevassa tilanteessa tytäryhtiön osakkeet on kirjattu nimellisarvostaan emoyhtiön taseeseen. Tällainen tilanne syntyy, jos emoyhtiö on ollut tytäryhtiön perustajana ja merkinnyt tytäryhtiön osakkeet nimellisarvosta tai emoyhtiö on ostanut tytäryhtiön osakkeet niiden nimellisarvoa vastaavalla kauppahinnalla.

Purkaminen

Tässä tapauksessa jako-osuutena siirtyvän omaisuuden arvo vastaa niiden kirjanpitoarvoja. Tällöin jako-osuus siirtyy emoyhtiölle vastaavista arvoista. Tytäryhtiölle ei muodostu verotettavaa tuloa. Emoyhtiön pur-

kuvoitto saadaan laskettua vähentämällä tytäryhtiön siirtävistä varoista siirtyvien velkojen määrä. Sillä maksetaanko velat pois ennen jako-osuuksien maksamista, ei ole vaikutusta emoyhtiön saaman purkuvoiton määrään. Tällöin siirtyvän jako-osuuden määrä olisi velkojen määrän verran pienempi. Jako-osuuden tuottama purkuvoitto saadaan laskettua vähentämällä siirtävistä varoista siirtyvät velat.

Esimerkki 5. Purkaminen

<i>Varat:</i>	<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>
	<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>
	<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>
	<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>
<i>Velat</i>	<i>Lainat</i>	<i>-120 000</i>
	<i>Muut velat</i>	<i>- 30 000</i>
	<i>Jako-osuus</i>	<i>100 000</i>

Purkuvoitto syntyy kun jako-osuudesta vähennetään emoyhtiön taseeseen merkitystä tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvo niiden tuottamasta jako-osuudesta.

$$\text{Purkuvoitto} \quad 100\,000 - 50\,000 = 50\,000$$

Purkuvoitto on tässä tapauksessa verouudistuksen jälkeen verovapaa. Se kirjattaisiin emoyhtiön tuloslaskelmaan kohtaan ”liiketoiminnan muut tuotot”. Veroina ja viranomaismaksuina syntyvät kustannukset olisivat pelkästään kaupparekisterin käsittelymaksut 232,00 euroa.

Fuusio

Fuusiossa tytäryhtiön varat ja velat siirtyvät sellaisenaan emoyhtiö taseeseen. Fuusiokirjauksissa tässä tapauksessa fuusiotilille kirjataan osakkeiden kirjanpitoarvo sekä siirtyvät taseen erä. Näiden kirjausten ero on joko fuusiopassiivaa, eli fuusiovoittoa tai fuusioaktiivaa, eli fuusiotappiota. Fuusiotuloksella ei kuitenkaan ole merkitystä emoyhtiön verotettavaan tuloon, eikä siitä aiheudu myöskään tytäryhtiölle veroseuraamuksia.

Esimerkki 6. Fuusio.

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

<i>per Fuusio</i>	<i>an Osakkeet</i>	<i>50 000</i>
-------------------	--------------------	---------------

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

<i>per Kalusto</i>	<i>70 000</i>
--------------------	---------------

<i>per Varasto</i>	<i>10 000</i>
--------------------	---------------

<i>per Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>
---------------------------	----------------

<i>per Rahat</i>	<i>50 000</i>
------------------	---------------

<i>an Lainat</i>	<i>-120 000</i>
------------------	-----------------

<i>an Muut velat</i>	<i>-30 000</i>
----------------------	----------------

<i>an Fuusio</i>	<i>-100 000</i>
------------------	-----------------

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

<i>per 50.000</i>	<i>an 100 000</i>
<i>saldo</i>	<i>an 50 000</i>

Tässä tapauksessa fuusiopassiiva on 50 000 euroa, eli fuusiovoiton määrä on 50 000 euroa. Veroseuraamuksia ei tullut, jolloin vero ja vi-ranomaiskustannuksiksi jää kaupparekisterin käsittelymaksut 1 006,00 euroa.

4.1.2 Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Mikäli tilanne on muilta osin sama, kuin edellä esitetty, mutta tytäryhtiölle oletetaan olevan 10 000 euron vahvistetut tappiot tai käyttämättömiä veroylijäämiä. Vahvistettujen tappioiden ja käyttämättömien veroylijäämien määrällä ei ole muuta vaikutusta, kuin niiden määrää vastaava suhteellinen yhteisöverokannan mukainen vero. Tässä tutkimuksessa lähdetään siitä olettamasta, että tytäryhtiön osakeomistuksessa ei ole tapahtunut TVL 122 § mukaisia muutoksia.

Esimerkki 7. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>50 000</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>30 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Purkaminen

Purkutuloksen laskeminen tapahtuu samoin, kuin tapahtui ilman vahvistettuja tappioita. Ensin siis selvitetään jako-osuuden määrä vähentämällä tytäryhtiöltä jako-osuuksina siirtyvistä varoista jako-osuuksina siirtyvät velat.

Esimerkki 8. Purkaminen

<i>Varat:</i>	<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>
	<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>
	<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>
	<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>
<i>Velat</i>	<i>Lainat</i>	<i>-120 000</i>
	<i>Muut velat</i>	<i>-30 000</i>
	<i>Jako-osuus</i>	<i>100 000</i>

Purkuvoitto syntyy vähentämällä jako-osuudesta emoyhtiön taseeseen merkitty tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvo.

$$\text{Purkuvoitto} \quad 100\,000 - 50\,000 = 50\,000$$

Tässäkin tapauksessa purkuvoitto on verovapaata emoyhtiölle. Purkautumisen yhteydessä kuitenkin tytäryhtiön vahvistetut tappiot, 10 000 euroa, menetetään. Tästä aiheutuu veroseuraamuksena yhteisöverokannan mukaisesti laskettu (v. 2005 26 %) kustannus. Tosiasiassa kustannus realisoituu vasta, kun tulosta syntyy siten, että vahvistettua tappiota voitaisiin vähentää syntyneestä verotettavasta voitosta. Mikäli voittoa

syntyisi ja yhteisöverokanta olisi 26 %, on viranomaiskustannukset 232 euroa ja verokustannukset 2 600 euroa, yhteensä 2 832 euroa.

Fuusio

Fuusio toteutuisi samoin kuin edellisessä tapauksessa. Ainoa ero edelliseen on, että fuusiossa vahvistetut tappiot sekä käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle. Tämä tarkoittaa, että tytäryhtiölle vahvistetut tappiot sekä käyttämättömät yhtiöveron hyvitykset siirtyvät emoyhtiölle. Niistä ei siten aiheudu verokustannusta. Täten viranomaiskustannuksien ja verokustannuksien määrä on kaupparekisterin käsittelymaksujen 1 006 euron määrä.

4.1.3 Purku- tai fuusiotappio

Mikäli emoyhtiön tytäryhtiöosakkeet on kirjattu emoyhtiön taseeseen alhaisempaan arvoon, kuin tytäryhtiön substanssin arvo on, syntyy yritysjärjestelyissä joko fuusiotappiota tai purkutappiota.

Esimerkki 9. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>20 000</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>60 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 100 000

Tällainen tilanne syntyy, kun emoyhtiö on ostanut osakkeet ja maksanut niistä enemmän kuin niiden nimellisarvo on ollut.

Purkaminen

Tytäryhtiön purkaminen tapahtuu täysin samoin kuin aikaisemmissa tapauksissa. Purkamisesta vain aiheutuu nyt purkutappiota. Jako-osuus saadaan jälleen vähentämällä jako-osuuksina siirtyvistä eristä jako-osuuksina siirtyvät velat.

Esimerkki 10. Purkaminen.

<i>Varat:</i>	<i>Kalusto</i>	<i>70 000</i>
	<i>Varasto</i>	<i>10 000</i>
	<i>Myyntisaamiset</i>	<i>120 000</i>
	<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>
<i>Velat</i>	<i>Lainat</i>	<i>-120 000</i>
	<i>Muut velat</i>	<i>-60 000</i>
<i>Jako-osuus</i>		<i>70 000</i>

Purkutappio syntyy kun jako-osuudesta vähennetään emoyhtiön taseeseen merkitystä tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvo niiden tuottamasta jako-osuudesta.

Purkutappio 70 000 - 100 000 = -30 000

Purkutappio on verouudistuksen jälkeen vähennyskelvotonta. Se kirjattaisiin emoyhtiön tuloslaskelmaan kohtaan ”liiketoiminnan muut kulut”. Veroina ja viranomaismaksuina syntyvät kustannukset olisivat pelkästään kaupparekisterin käsittelymaksut 232,00 euroa. Huomattava on, että purkutappio realisoituu heti purkuvuonna emoyhtiön kuluksi ja tällöin se pienentää jako-osuuden saavan yhtiön jakokelpoisen oman pääoman määrää.

Sekä Turja (16.12.2005) että Alanko (6.4.2005) esittivät haastatteluissa näkemyksinä, että syntyvän tappion vähennyskelvottomuus saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa emoyhtiö ei ryhdykään yritysjärjestelyihin. Näkemyksiään molemmat perustelivat sillä, että kustannus jota ei voida vähentää verotuksessa, aiheuttaa laskennallisesti vähennyskelvottoman veron määräisen kustannuksen. Uhkana he näkivät, että uudistus saattaa pitkittää emoyhtiön halukkuutta tehostaa liiketoimiaan tytäryhtiöiden vähentämisellä.

Fuusio

Sulautumisessa aiheutunut tällainen tappio katsottaisiin pääsääntöisesti syntyneen liikearvon hankinnasta aiheutuneeksi menoksi. Kirjaukset sulautumisesta menisivät fuusiotilin kautta, kuten aikaisemminkin, mutta syntynyt fuusiotappio aktivoitaisiin taseeseen pitkävaikutteiseksi menoksi, joka pääsäännön mukaan poistetaan tasapoistoin viidessä vuodessa.

Esimerkki 11. Fuusio.

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

per Fuusio an Osakkeet 100 000

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

per Kalusto 70 000

per Varasto 10 000

per Myyntisaamiset 120 000

per Rahat 50 000

an Lainat -120 000

an Muut velat -60 000

an Fuusio -70 000

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

per 100.000 an 70 000 saldo per 30 000

Tässä tapauksessa fuusioaktiiva on 30 000 eli fuusiotappio määrä on 30 000 euroa. Veroseuraamuksia ei tullut, jolloin vero ja viranomaiskustannuksiksi jää kaupparekisterin käsittelymaksut 1 006,00 euroa. Huomattavaa on, että fuusiotappio ei vaikuta tässä suoraan yhtiön omaan pääomaan, toisin kuin purkutappion osalta. Tällöin fuusio ei rajoita vastaanottavan yhtiön jakokelpoisen oman pääoman määrää heti ensimmäisenä vuonna, vaan poistojen kautta fuusiovuonna ja pääsääntöisesti

neljänä seuraavana vuonna. Tämä saattaa olla ratkaiseva asia silloin, kun päätetään kumpaa yritysjärjestelykeinosta.

4.2 Tytäryhtiön omaisuuden arvo alittaa kirjanpitoarvot

Tytäryhtiön taseeseen saattaa kuulua myös omaisuutta, jonka kirjanpitoarvo alittaa sen käyvän arvon. Käytännössä tämä syntyy tilanteissa, joissa omaisuutta on hankittu sen käyvää arvoa korkeampaan hintaan. Tällaisissa tapauksissa syntyy joko purkutappiota tai fuusiotappiota, joiden verokohtelua tarkastellaan seuraavien laskelmien kautta.

4.2.1 Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Fuusioissa noudatetaan jatkuvuuden periaatetta, jolloin sulautuvan yhtiön varata ja velat siirtyvät sellaisenaan vastaanottavan yhtiön taseeseen jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Purkautumisessa syntyy nyt purkutappiota, koska jako-osuutena siirtyvät varat arvostetaan käypään arvoon.

Esimerkki 12. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>0</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>80 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Kiinteistön käypä arvo 50 000

Arvopapereiden

käypä arvo 20 000

Purkaminen

Tytäryhtiötä purettaessa sekä purkautuvan yhtiö että vastaanottavan yhtiön osalta jako-osuutena siirtyvät erät arvostetaan käyviin arvoihin. Kun siirtyviin eriin kuuluu omaisuutta, jonka kirjanpitoarvo on alempi kuin käypä arvo, johtaa se vastaanottavalla yhtiöllä purkutappioon.

Esimerkki 13. Purkaminen.

Varat:

Kiinteistö 50 000 (70 000)

Arvopaperit 20 000 (30 000)

Myyntisaamiset 100 000

Rahat 50 000

Velat:

Laina -120 000

Muut velat - 80 000

Jako-osuus 20 000

Purkutappio: 20 000 - 50 000 = 30 000

Myös purkautuvalle yhtiölle aiheutuu jako-osuutena siirtyvän omaisuuden osalta myyntitappiota.

	<i>kirjanpitoarvo</i>	<i>käypä arvo</i>	<i>myyntitappio</i>
<i>Kiinteistöt</i>	<i>70 000</i>	<i>50 000</i>	<i>-20 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>20 000</i>	<i>-10 000</i>
		<i>yhteensä</i>	<i>-30 000</i>

Mikäli tytäryhtiöllä ei ole ollut viimeiseltä tilikaudelta muutoin verotettavaa tulosta, aiheuttaa myyntitappio sen verotuksessa 30 000 suuruisen tappion. Tämä tappio menetetään purkamisen yhteydessä, sillä purkautumisen yhteydessä tappiot eivät siirry jako-osuuden saavalle yhtiölle.

Fuusio

Fuusiossa tytäryhtiön varat ja velat siirtyvät niiden tasearvoista vastaanottavalle yhtiölle. Tällöin tase-erien arvojen muutokset eivät realisoitu kirjanpidossa eivätkä verotuksessa.

Esimerkki 14. Fuusio

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

per Fuusio an Osakkeet 50 000

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

<i>per Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>		
<i>per Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>		
<i>per Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>		
<i>per Rahat</i>	<i>50 000</i>		
		<i>an Lainat</i>	<i>-120 000</i>
		<i>an Muut velat</i>	<i>-80 000</i>
		<i>an Fuusio</i>	<i>-50 000</i>

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

<i>per</i>	<i>50.000</i>	<i>an</i>	<i>50 000</i>	<i>saldo</i>	<i>0</i>
------------	---------------	-----------	---------------	--------------	----------

Tässä esimerkissä ei syntynyt fuusiovoittoa eikä -tappiota.

4.2.2 Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Fuusioissa noudatetaan jatkuvuuden periaatetta, jolloin sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät sellaisenaan vastaanottavan yhtiön taseeseen jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Purkautumisessa syntyy nyt purkutappiota, koska jako-osuutena siirtyvät varat arvostetaan käypään arvoon.

Esimerkki 15. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>0</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>80 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Kiinteistön käypä arvo 50 000

Arvopapereiden

käypä arvo 20 000

Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita 20 000 ja käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä 10 000.

Purkaminen

Tytäryhtiötä purettaessa sekä purkautuvan yhtiön, että vastaanottavan yhtiön osalta jako-osuutena siirtyvät erät arvostetaan käyviin arvoihin. Kun siirtyviin eriin kuuluu omaisuutta, jonka kirjanpitoarvo on alempi kuin käypä arvo, johtaa se vastaanottavalla yhtiöllä purkutappioon.

Esimerkki 16. Purkaminen.

Varat:

<i>Kiinteistö</i>	<i>50 000</i>	<i>(70 000)</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>20 000</i>	<i>(30 000)</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	

Velat:

<i>Laina</i>	<i>-120 000</i>
<i>Muut velat</i>	<i>- 80 000</i>
<i>Jako-osuus</i>	<i>20 000</i>

Purkutappio: 20 000 - 50 000 = 30 000

Myös purkautuvalle yhtiölle aiheutuu jako-osuutena siirtyvän omaisuuden osalta myyntitappiota.

	<i>kirjanpitoarvo</i>	<i>käypä arvo</i>	<i>myyntitappio</i>
<i>Kiinteistöt</i>	<i>70 000</i>	<i>50 000</i>	<i>-20 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>20 000</i>	<i>-10 000</i>
		<i>yhteensä</i>	<i>-30 000</i>

Mikäli tytäryhtiöllä ei ole ollut viimeiseltä tilikaudelta muutoin verotettavaa tulosta, aiheuttaa myyntitappio sen verotuksessa 30 000 suuruisen tappion. Lisäksi vahvistetut tappiot ja käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset jäävät käyttämättä. Tämä erät menetetään purkamisen yhteydessä, sillä purkautumisen yhteydessä tappiot ja käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset eivät siirry jako-osuuden saavalle yhtiölle. Näin ollen verokustannukset olisivat 15 600 euroa ja viranomaiskustannukset 232 euroa.

Fuusio

Fuusiossa tytäryhtiön varat ja velat siirtyvät niiden tasearvoista vastaanottavalle yhtiölle. Tällöin tase-erien arvojen muutokset eivät realisoitu kirjanpidossa eivätkä verotuksessa.

Esimerkki 17. Fuusio.

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

<i>per Fuusio</i>	<i>an Osakkeet</i>	<i>50 000</i>
-------------------	--------------------	---------------

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

<i>per Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>		
<i>per Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>		
<i>per Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>		
<i>per Rahat</i>	<i>50 000</i>		
		<i>an Lainat</i>	<i>-120 000</i>
		<i>an Muut velat</i>	<i>-80 000</i>
		<i>an Fuusio</i>	<i>-50 000</i>

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

<i>per 50.000</i>	<i>an 50 000</i>	<i>saldo</i>	<i>0</i>
-------------------	------------------	--------------	----------

Fuusiossa tytäryhtiölle vahvistetut tappiot ja käyttämättömät yhtiöveronhyvitykset siirtyvät emoyhtiön verotuksessa käytettäviksi. Tällaisessa tapauksessa purkamisesta aiheutuisi yhtiöverokannan suuruinen menetyks, sillä tappiot ja käyttämättömät yhtiöveron hyvitykset jäävät käyttämättä.

4.3 Tytäryhtiön omaisuuden arvo ylittää kirjanpitoarvot

Usein sellaisissa tilanteissa, joissa yhtiön tase sisältää joko arvopapereita, kiinteistöjä tai huoneistoja, niiden käypäarvo on niiden kirjanpitoarvoa korkeampi. Tällaisissa tapauksissa tulee paremmin esille eroavaisuudet purkamisen ja sulautumisen välillä.

4.3.1 Tytäryhtiöllä ei vahvistettuja tappioita eikä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Jako-osuutena siirtyvä omaisuus arvostetaan sekä purkautuvan että jako-osan saavan yhtiön verotuksessa käypiin arvoihinsa. Tällöin purkautuvan yhtiön verotuksessa realisoituu omaisuuden arvonnousu. Vastavasti myös jako-osuuden saavan yhtiön purkuvoittoa ja tappiota laskettaessa käytetään siirtyvän omaisuuden arvona käypää arvoa. Verouudistuksessa kuitenkin tällainen purkuvoitto säädettiin verovapaaksi tuloksi ja vastaavasti purkutappio on verotuksessa vähennyskelvotonta.

Esimerkki 18. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>0</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>80 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Kiinteistön

käypä arvo 100 000

Arvopapereiden

käypä arvo 60 000

Purkaminen

Purkamisessa varat arvostetaan käypään arvoon. Tässä laskelmassa omaisuuden arvona käytetään käypää arvoa. Jako-osuutena saatu omaisuus kirjataan jako-osan saaneen yhtiön taseeseen niiden käyvistä arvoista.

Esimerkki 19. Purkaminen.

Varat:

<i>Kiinteistö</i>	<i>100 000</i>	<i>(70 000)</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>60 000</i>	<i>(30 000)</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	

Velat:

<i>Lainat</i>	<i>-120 000</i>
<i>Muut velat</i>	<i>-80 000</i>
<i>Jako-osuus</i>	<i>110 000</i>

$$\text{Purkuvoitto: } 110\,000 - 50\,000 = 60\,000$$

Jako-osuus saadaan vähentämällä jako-osuutena siirtyvän omaisuuden käyvästä arvosta, joka tässä tapauksessa oli suurempi kuin kirjanpitoarvo, jako-osuutena siirtyvät velat. Jako-osuuden ollessa suurempi kuin tytäryhtiöosakkeiden kirjanpito arvo on, syntyy purkuvoittoa. Purkuvoitto on uudistuksen jälkeen verovapaata, joten jako-osuuden saavalle yhtiölle ei synny veroseuraamuksia. Kuitenkin syntynyt voitto lisää jako-osuuden saavan yhtiön tulosta. Siten se lisää yhtiön jakokelpoisen oman pääoman määrää.

Purkautuvalle yhtiölle syntyy tällaisessa tapauksessa viimeiselle vuodelle myyntivoittoa, sillä jako-osuuksina siirtyvä omaisuus arvostetaan käypään arvoon. Tämän johdosta syntyy purkautuvalle yhtiölle veronalaista myyntivoittoa siirtyvän omaisuuden käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotuksen verran.

Esimerkki 20. Laskelma myyntivoitosta.

	<i>kirjanpitoarvo</i>	<i>käypä arvo</i>	<i>myyntivoitto</i>
<i>Kiinteistöt</i>	<i>70 000</i>	<i>100 000</i>	<i>30 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>60 000</i>	<i>30 000</i>
		<i>yhteensä</i>	<i>60 000</i>

Purkautuvalle yhtiölle syntyy tästä yhteisöverokannan mukaisesti laskettu verokustannus $60\,000 * 26\% = 15\,600$. Purkautumisesta aiheutuu verokustannusten lisäksi kaupparekisteri maksuja 232,00 euroa, eli kokonaiskustannukset ovat yhteensä 15 832,00 euroa.

Fuusio

Sulautumisessa sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaan ottavan yhtiön taseeseen kirjanpitoarvoistaan jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Tällöin käyvistä arvoista ei synny veroseuraamuksia sulautuvalle tai vastaanottavalle yhtiölle. Arvonnousut realisoituvat vasta, kun vastaan ottava yhtiö edelleen myy tytäryhtiöltä sille siirtynyttä omaisuutta.

Esimerkki 21. Fuusio.

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

<i>per</i>	<i>Fuusio an</i>	<i>Osakkeet</i>	<i>50 000</i>
------------	------------------	-----------------	---------------

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

<i>per Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>		
<i>per Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>		
<i>per Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>		
<i>per Rahat</i>	<i>50 000</i>		
		<i>an Lainat</i>	<i>-120 000</i>
		<i>an Muut velat</i>	<i>-80 000</i>
		<i>an Fuusio</i>	<i>-50 000</i>

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

<i>per</i>	<i>50.000</i>	<i>an</i>	<i>50 000</i>	<i>saldo</i>	<i>0,00</i>
------------	---------------	-----------	---------------	--------------	-------------

Laskelma osoittaa, että tässä tapauksessa fuusiosta ei aiheutunut lainkaan veroseuraamuksia. Fuusiosta ei myöskään aiheutunut fuusiotulosta, joten fuusio ei vaikuttaisi emoyhtiön jakokelpoisiin varoihin mitenkään. Fuusioinnin kokonaiskustannukset ovat kaupparekisterimaksujen määrä 1 006 euroa.

4.3.2 Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä

Seuraavassa esimerkissä on samanlainen tilanne, kuin edellä olleessa esimerkissä. Erona vain se, että tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita sekä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä. Purkautumisessa nämä menetetään, ellei niitä pystytä käyttämään tase-erien myyntivoitosta syntyneeseen tulokseen.

Esimerkki 22. Lähtötilanne ennen yritysjärjestelyjä.

Tytäryhtiön tase:

<i>Kiinteistö</i>	<i>70 000</i>	<i>Osakepääoma</i>	<i>50 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>30 000</i>	<i>Voittovarot</i>	<i>0</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	<i>Lainat</i>	<i>120 000</i>
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	<i>Muut velat</i>	<i>80 000</i>
	<i>250 000</i>		<i>250 000</i>

Emoyhtiön tase:

Tytäryhtiöosakkeet 50 000

Käyvät arvot:

<i>Kiinteistö</i>	<i>100 000</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>60 000</i>

Tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita 50 000 euroa ja käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä 40 000 euroa.

Purkaminen

Purkamisen yhteydessä siis sekä purkautuvan yhtiön että jako-osan saavan yhtiön verotuksessa jako-osuutena siirtyvät erät arvostetaan niiden käyviin arvoihin. Purkautuvan yhtiön viimeisessä verotuksessa syntyy tässä tapauksessa myyntivoittoa. Jako-osan saavan yhtiön verotuksessa syntyvä purkuvoitto on kuitenkin verovapaata.

Esimerkki 23. Purkaminen.

Varat:

<i>Kiinteistö</i>	<i>100 000</i>	<i>(70 000)</i>
<i>Arvopaperit</i>	<i>60 000</i>	<i>(30 000)</i>
<i>Myyntisaamiset</i>	<i>100 000</i>	
<i>Rahat</i>	<i>50 000</i>	

Velat:

<i>Lainat</i>	<i>-120 000</i>
<i>Muut velat</i>	<i>80 000</i>
<i>Jako-osuus</i>	<i>110 000</i>

$$\text{Purkuvoitto: } 110\,000 - 50\,000 = 60\,000$$

Jako-osuus saadaan vähentämällä jako-osuutena siirtyvän omaisuuden käyvästä arvosta, joka tässä tapauksessa oli suurempi kuin kirjanpitoarvo, jako-osuutena siirtyvät velat. Jako-osuuden ollessa suurempi kuin tytäryhtiöosakkeiden kirjanpito arvo on, syntyy purkuvoittoa. Purkuvoitto on uudistuksen jälkeen verovapaata, joten jako-osuuden saavalle yhtiölle ei synny veroseuraamuksia. Kuitenkin syntynyt voitto lisää jako-osuuden saavan yhtiön tulosta ja sitä kautta lisää yhtiön jakokelpoisen oman pääoman määrää. Jako-osuutena siirtyvät kiinteistö ja arvopaperit kirjataan jako-osan saavan yhtiön taseeseen käyviin arvoihin. Mikäli omaisuuserissä on sellaisia eriä, joista voidaan tehdä poistoja, lisääntyy yhtiön poistopohja.

Fuusio

Fuusiossa tytäryhtiön vahvistetut tappiot sekä käyttämättömät yhtiöveron hyvitykset siirtyvät sellaisinaan vastaanottavalle yhtiölle. Näin ollen niitä ei menetetä, mikäli yritysjärjestelykeinon käytetään fuusiota tytäryhtiöiden määrän vähentämisessä.

Esimerkki 24 Fuusio.

Tehdään emoyhtiö kirjanpidossa sulautumiskirjaukset seuraavasti:

per Fuusio an Osakkeet 50 000

Tämän jälkeen tytäryhtiö varat ja velat kirjataan fuusiotilin kautta Emoyhtiö Oy:n taseen tileille:

per Kiinteistö 70 000

per Arvopaperit 30 000

per Myyntisaamiset 100 000

per Rahat 50 000

an Lainat -120 000

an Muut velat -80 000

an Fuusio -50 000

Näin ollen fuusiotilin kirjaukset ovat seuraavat:

per 50.000 an 50 000 saldo 0

Fuusiossa ei ollut vaikutusta fuusiotulokseen sillä, että tytäryhtiön eli sulautuvan yhtiön taseessa oli omaisuuseriä, joiden käypä arvo ylitti niiden kirjanpitoarvon. Sulautuvan yhtiön verotuksessa käyttämättömät veroylijäämät sekä vahvistetut tappiot siirtyvät vastaanottavan yhtiön käytettäväksi. Tällä seikalla saattaa olla suurikin merkitys päätettäessä purkamisen tai fuusioinnin välillä.

4.4 Yritysjärjestelyiden verotukseen liittyvät ongelmat

Yritysjärjestelyihin ei liity suuria eroavaisuuksia silloin, kun yritysjärjestelyihin osallistuvien yhtiöiden taseisiin ei sisälly sellaisia omaisuuseriä, joiden kirjanpidossa oleva arvo ei poikkea käyvästä arvosta. Jos taseen erien käyvät arvot poikkeavat kirjanpitoarvoista, tulee verosuunnittelulle tarvetta. Uudistuksen myötä myös yritysjärjestelyjä saatetaan käyttää hyväksi puhtaasti veron kiertämiseksi. Purku- ja myyntivoiton muututtua uudistuksessa verovapaiksi tuloiksi, saattaa syntyä tilanteita, joissa pyritään verotuksellisista syistä järjestelemään konsernirakenteita sellaisiksi, että verovapaita myynti- tai purkuvoittoja syntyy. Mikäli näihin toimiin ryhdytään, saattaa verottaja verotusta suorittaessaan ohittaa tällaiset järjestelyt VML (18.12.1995/1558) 28 pykälään vedoten.

”28 § Veron kiertäminen

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppai- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapaudutaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkitta-

va kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.”

Haastattelussa Laaksonen (13.4.2005) kertoi, ettei valtiovarainministeriössä oltu vielä saatu tietoa verotuksesta siitä, miten uudistus on vaikuttanut konsernien toimintaan. Hän myös lisäsi, että ministeriössä seurataan muutoksen vaikutuksia. Valtiovarainministeriössä ryhdytään lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin, mikäli sellaiseen ilmenee tarvetta. Haastatteluhetkellä ei kuitenkaan ollut työn alla minkäänlaisia muutoksia nykyisiin lakiteksteihin, eikä myöskään ollut valmistelussa muita lakeja, joiden pohjana olisivat uudistuksen väärinkäytökset. Laaksonen esitti, että mahdollisiin veronkiertotilanteisiin reagoitaisiin veronkiertopykälän säännöksillä. Samaan asiaan Venesjärvi (10.5.2005) kuitenkin esitti näkemyksensä sen, että tällaisiin asioihin puuttuminen veronkiertosäännöksiin vedoten on erittäin hankalaa. On vaikeata näyttää toteen, että konserni on ryhtynyt joihinkin toimiin pelkästään verotuksellisista syistä. Lisäksi Venesjärvi (10.5.2005) vielä lausui, että jokaisella konsernilla on oikeus suunnitella toimiaan siten, että verotuksen kustannukset otetaan suunnitelmissa huomioon.

4.5 Konsernijärjestelyiden epäkohdat

Verouudistuksen jälkeen saattaa syntyä tilanteita, joissa konsernirakenteita muutetaan ja ryhdytään järjestelyihin, joissa verouudistuksen mukana tuomia veroseuraamuksia pyritään hyödyntämään. Esimerkiksi purkuvoiton verovapautta voitaisiin pyrkiä hyödyntämään tilanteessa, jossa emoyhtiön taseessa on liiketoiminnassa käytettävä kiinteistö. Kiinteistö on kirjattu yhtiön taseeseen alkuperäiseen hankintamenoonsa

vähennettynä vuosittaisilla poistoilla. Yhtäläillä taseessa voi olla liikehuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet. Emoyhtiö tällöin perustaa liiketoiminta siirrolla tytäryhtiön, joka ryhtyy harjoittamaan liiketoimintaa kyseisissä liiketiloissa. Liiketoiminta siirrossa taseen erät siirtyvät niiden kirjanpitoarvoista jatkuvuuden periaatetta noudattaen perustettavan yhtiön varallisuudeksi. Tällöin taseen erien arvonnousut tai -laskut eivät aiheuta kummankaan yhtiön verotukseen seuraamuksia. Toimintaa pyöritetään tappiollisena muutaman tilikauden ajan, jonka jälkeen tytäryhtiö puretaan. Purkautumisen yhteydessä kiinteistö tai huoneisto-osakkeet arvostetaan käypään arvoon sekä purkautuvan yhtiön että jako-osan saavan yhtiön verotuksessa. Tytäryhtiön verotuksessa vahvistetut tappiot riittävät kattamaan kiinteistön arvon nousun, jolloin sen verotuksessa ei synny verotettavaa tuloa, eivätkä vahvistetut tappiot jää käyttämättä. Emoyhtiölle taas jako-osuus aiheuttaa tuloslaskelman kautta syntyvän tuloksen paranemisen. Tulos on kuitenkin purkuvoittoa joka uudistuksessa muuttui verovapaaksi. Näin ollen emoyhtiön osingonjakomahdollisuus parani ilman veroseuraamuksia.

Vastaavanlainen epäkohta on tilanne, jossa tytäryhtiö harjoittaa liiketoimintaa omistamassaan liikekiinteistössä tai liikehuoneistossa. Liiketoiminta on hankittu ostamalla ja kauppahintaan on sisältynyt liikearvoa. Jos yhtiö purettaisiin, syntyisi siitä purkutappiota, joka on verouudistuksen jälkeen verotuksessa vähennyskelpotonta. Tytäryhtiön toiminta muutetaan kiinteistöyhtiöksi ja toimintaa jatketaan kiinteistöyhtiönä muutaman vuoden ajan. Tämän jälkeen kiinteistöyhtiönä toiminut yhtiö puretaan. Kiinteistöyhtiöt oli uudistuksessa jätetty purku- ja myyntivoitto verotuksen piiriin, jolloin siitä syntynyt purkutappio on verotuksessa vähennyskelpoinen. Villa (7.6.2005) esitti, että keskinäisen kiinteistöyhtiön purkaminen on kuitenkin käytännössä hyvin harvinaista, sillä niihin liittyy erittäin vaikeasti ratkaistavia omistusoikeuksien määrittelyjä esimerkiksi yhteisten tilojen osalta. Tällainen järjestely siis vaatisi käytettäväksi tavallisen osakeyhtiön, joka omistaa kiinteistön.

Kolmantena ongelmakohtana on tytäryhtiöiden kotipaikan valitseminen sellaiseen maahan, jossa purkautumisessa jako-osuuden arvostus tapahtuu jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Tällöin purkaminen ei aiheuttaisi tytäryhtiön verotuksessa jako-osuutena siirtyvän omaisuuden arvotuksesta johtuvaa veroseuraamusta, eikä purkuvoiton verotusta jako-osuuden saavan yhtiön verotuksessa.

Mikäli edellä esitettyihin tai vastaaviin järjestelyyn on selvästi ryhdytty veron kiertämistarkoituksessa, voidaan verotuksessa ohittaa oikeustoimi ja verottaa se todellista tilannetta vastaavasti VML 28 §:n mukaisesti. Tutkimukseen haastateltujen valtiovarainministeriön (Laaksonen) sekä konserniverokeskuksen (Venesjärvi) asiantuntijoiden näkemykset VML 28 § käyttämisestä olivat kuitenkin hieman toisistaan poikkeavat. Laaksonen (13.4.2005) katsoi tämän pykälän turvaavan veronsaajan edun. Venesjärvi (10.5.2005) kuitenkin esitti selvästi varovaisemman näkemyksen VML 28 § käyttämisestä. Hänen vastauksestaan voi päätellä, että konserniverokeskuksen asiakkaiden kohdalla vaaditaan hyvin selvät merkit veronkiertämisestä, ennen kuin niihin voidaan puuttua. Tämä johtuu tutkijan näkemyksen mukaan siitä, että suurempien konsernien liike-toimien taustalla on useammin tuloksen tekeminen, kuin pelkästään veron kiertäminen. Pienemmissä yrityksissä tilanne on tutkijan mukaan kuitenkin helpommin toisin päin, jolloin veron maksaminen valtiolle koetaan voimakkaammin omista rahoista luopumiseksi. Tutkijan näkemyksen mukaan kuitenkin suuryrityksissä verojen määrää pidetään yhtenä kustannuksena, jonka tasoon vaikuttamiseen käytettäviä keinoja kartoitetaan tai ainakin tulisi kartoittaa. Verotuksen huomioon ottaminen yrityksen toimia suunniteltaessa ei ole mitenkään kyseenalaista tai laitonta. Tämän näkemyksen myös Venesjärvi (10.5.2005) toi haastattelussaan esiin.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tätä tutkimusta tehdessä tuli selvästi esiin uudistuksen mukanaan tuomat vaikutukset yritysjärjestelyiden veroseuraamuksiin. Nämä yksin eivät ratkaise välttämättä valittavaa yritysjärjestelykeinoa. Villan haastattelussa (7.6.2005) painottui myös yhtiöoikeuden kannalta velkojiensuojan periaatteen mukanaan tuoma ero fuusion ja purkamisen välillä. Turja (19.12.2005) puolestaan esitti, näkemyksensä yritysjohton varovaisuuden luottaa verolainsäädännön pysyvyyteen. Tästä voidaan jo todeta, ettei löydy yhtä selkeää tapaa ratkaista yritysjärjestelykeinojen valintaperuste.

5.1 Yhteenveto haastatteluista

Kokoan tähän haastatteluista tutkijalle oleellimmat sisällöt sekä miten tutkija koki haastateltavien näkemykset tämän tutkimuksen kannalta. Tässä esitetyt asiat eivät kuvaa koko haastattelua, vaan kuvaavat lähinnä tutkijalle tärkeimmiksi muodostuneita asioita.

KHT ekonomi Jorma Alanko, 6.4.2005

Alangon haastattelussa tutkija halusi kartoittaa tilintarkastajan kokemuksia uudistuksesta. Haastattelu tehtiin niin varhaisessa vaiheessa uudistuksen jälkeen, että Alangolta ei ollut vielä tiedusteltu uudistukseen liittyviä asioita. Hänen haastatteluhetkellä esittämänsä näkemykset olivat vasta hänen luomia arvioita tulevasta kehityksestä.

OTK Sami Laaksonen, 13.4.2005

Laaksonen toimiminen valtiovarainministeriössä elinkeinoverotuksen erityisasiantuntijana antoi hänen haastattelulleen suuren painon tämän tutkimuksen kannalta. Tutkija sai hänen haastattelussaan luotua näkemyksen lainsäätäjän näkökulmasta verouudistukseen. Haastattelussa kävi ilmi, että valtiovarainministeriössä ei ollut vielä saatu verotuksen osalta palautetta verohallinnolta siitä, miten uudistus on vaikuttanut konsernien toimintaan. Hän kertoi, että lakiin ei ollut haastatteluhetkellä työn alla muutoksia, jotka olisivat aiheutuneet uudistukseen liittyvien epäkohtien korjaamisesta. Hänen näkemyksensä mukaan verotuksessa havaittuihin veronkiertoyrityksiin pystytään puuttumaan veronkiertopykälän (VML 28 §) avulla. Tutkijan oma käsitys tästä on, että pienyhtiöiden osalta tämä varmaankin pitää paikkansa, mutta suuryritysten osalta ei.

OTK, ekonomi Sirpa-Liisa Venesjärvi, 10.5.2005

Venesjärvi toimii konserniverokeskuksen tuloverotuksen johtavana veroasiantuntijana sekä keskusverolautakunnan puheenjohtajana. Tämän vuoksi hänen näkemyksensä verouudistuksesta oli erittäin tärkeä tutkimuksen kannalta. Konserniverokeskuksen asiakkaina on suomalaisia suuryrityksiä. Venesjärven näkemys varsinkin verotukseen sisältyvien epäkohtien hyväksi käytöstä oli tutkijan mielestä erittäin oikea. Hänen näkemyksensä oli, että jokaisella yrityksellä on oikeus pyrkiä etsimään sellaisia ratkaisuja, joissa verotus olisi mahdollisimman edullinen. Hänen mukaansa konserniverokeskuksella on varsin vähän keinoja esittää asiakkaanaan olevalle konserniyhtiölle, että se olisi päätenyt joihinkin ratkaisuihin pelkästään veronkiertotarkoituksessa. Hänen mukaansa toimien täytyisi olla erittäin selviä, ennen kuin konserniverokeskuksessa esittäisiin oikeustoimen sivuuttamista veronkiertopykälään (VML 28 §) viitaten. Tutkijalla on käsitys, että pienempien yhtiöiden osalta asiat olisivat toisin, ja siten veronkiertopykälään vedottaisiin paljon helpommin. Tutkija piti Venesjärven näkemystä verotuksesta oikeana. Hänen näkemys-

sensä on, että verotuksessa pyritään tasavertaiseen tulkintaan veron maksajan ja veron saajan välillä.

Professori OTT Seppo Villa, 7.6.2005

Villan haastattelussa tuli selkeästi esiin sellainen tosiasia, että tutkimuksessa käsitellyt yritysjärjestelyjen osalta tehtäviä valintoja ei voida tehdä pelkästään verotusta tarkastellen. Itse asiassa verotuksen täytyisikin olla luonteeltaan neutraalia, eli verotus ei saisi ohjata liiketoimien osalta tehtäviä ratkaisuja. Tutkijalle kirkastui näkemys siitä, että osakeyhtiöitä koskevissa päätöksissä on ehdottomasti tarkastettava myös yhtiöoikeudellisten määräysten vaikutus tehtäviin oikeustoimiin. Varsinkin osakeyhtiöitä koskevien velkojien ja vähemmistön suojien huomioon ottaminen on erittäin tärkeitä. Tutkimuksen kannalta erittäin merkittävää oli hänen esittämä tilanne, jossa fuusiotilanteessa velkojalla on mahdollisuus saamiseensa vedoten vastustaa ja pitkittää fuusion loppuun saattamista. Ilman Villan haastattelua, olisi tutkimusongelmaa tarkasteltu vajavaisin perusteluin. Haastattelusta tutkijalle vahvistui näkemys siitä, että verotus ohjaa liian helposti liiketoiminnassa tehtäviä ratkaisuja.

KHT diplomi ekonomi Tom A Turja, 19.12.2005

Turjalla on useamman vuoden kokemus tilintarkastus alalta, lisäksi hän on ollut osallisena useissa yritystoimintaan liittyvissä kehityshankkeissa. hänen haastattelussa tuli esiin merkittävänä näkemyksenä yritysten epäluottamus Suomessa voimassa olevien verosäännösten pysyvyyteen. Tällainen epäluottamus vaikeuttaa yritysten toimintaa, sillä myös erilaisten liiketoimien suunnittelussa olisi pystyttävä ennakoimaan myös tulevien liiketoimien verotus. Hänen näkemyksensä oli, että verosuunnittelua tehdessä yritykset eivät uskalla laskea sen varaan, että voimassa olevan säännösten mukaan verovapaa tulo olisi sitä vielä muutaman vuoden päästä. Siksi yritykset toimiaan miettiessä tekisivät kenties verotuksellisesti epäedullisemmän vaihtoehdon, jos toiseen vaihtoehtoon liit-

tyy riski verotuksen muuttumisesta tulevaisuudesta. Tällainen epävarmuus on tutkijan mielestä kansainvälisen valtioiden välisen verokilpailun kannalta erittäin haitallista.

5.2 Yhteenveto tutkimuksesta

Ennen verouudistusta työllisti yritysjärjestelyiden osalta konserniverokeskusta purkamistapauksissa omaisuuksien arvotukseen liittyviä ongelmia. Venesjärven (10.5.2005) mukaan heiltä kyseltiin paljon omaisuuden arvostamiseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi Suomessa tehtiin tytäryhtiöiden osakkaisiin liittyviä arvonalentumispoistoja. Tästä voidaan tehdä sellaisia johtopäätöksiä, että Suomi on ollut sellainen sijoittautumisvaltio, jonne emoyhtiöiden on kannattanut sijoittautua tilanteissa, joissa tytäryhtiöiden hankintaan on liittynyt liikearvoa. Sekä purkutappio että arvonalenemispoistot ovat olleet Suomessa verotuksessa vähenskelpoisia. Tutkimuksesta ei kuitenkaan voida tehdä sellaista johtopäätöstä, että tämä olisi ollut ainut syy Suomeen sijoittautumiseen. Se kuitenkin on ollut yhtenä vaikuttavana tekijänä, kun on mietitty missä maassa sijaitseva konserniin kuuluva yhtiö hankkii uuden tytäryhtiön osakkeet. Ennen uudistusta on selkeästi nähtävissä, että sellaisissa tilanteissa, joissa olisi syntynyt joko fuusiotappioita tai purkutappioita, on purkamista pidetty verotuksellisista syistä parempana ratkaisuna. Tästäkin on kuitenkin pitänyt ottaa huomioon se, onko tytäryhtiöllä ollut käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä ja/tai vahvistettuja tappioita ja/tai veroylijäämiä. Nämä on menetetty purkautumisen yhteydessä, mutta sulautumisen yhteydessä ne ovat siirtyneet vastaanottavalle yhtiölle.

Uudistus on lähentänyt tutkimuksessa vertailtujen yritysjärjestelykeinojen verotusta merkittävästi vastaamaan toisiaan, varsinkin kun asiaa tarkastellaan pelkästään emoyhtiön verotuksen näkökulmasta. Huomioita yritysjärjestelykeinojen valinnassa on kiinnitettävä ennen kaikkea tytäryhtiön taloudelliseen tilanteeseen. On huomattava, että tytäryhtiön vero-

tus purkutilanteissa ei ole muuttunut uudistuksen mukana, joten sen jako-osuutena siirtyvän omaisuuden käyvän arvon sekä kirjanpitoarvon erotus vaikuttaa tytäryhtiön verotukseen. Mikäli tytäryhtiöllä on vahvistettuja tappioita tai käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä, menetetään nämä purkamisessa, mutta fuusiossa ne siirtyvät emoyhtiön hyväksi luettaviksi sen verotuksessa.

Tutkimus osoitti, että verosuunnittelun merkitys kasvaa tilanteissa joissa tytäryhtiön taseeseen kuuluu omaisuuseriä, joiden kirjanpitoarvo poikkeaa omaisuuden käyvästä arvosta. Sulautumisen ja purkamisen välillä valittaessa on merkitystä sillä, aiheuttaako yritysjärjestely tytäryhtiölle omaisuuden arvonnousun realisoitumisen sen verotuksessa.

5.3 Tutkimustulosten tulkinnat

Tutkimuksessa esitettyjen laskelmien osalta voidaan todeta, että vero-uudistuksen jälkeen tehtäviin yritysjärjestelyihin käytettävien keinojen valintaan vaikuttavat hyvin monet asiat. Ei voida tehdä yleistyksiä, joiden voitaisiin katsoa kattavan kaikki tapaukset. Lisäksi valitun keinovalintaan vaikuttavat motiivit ovat hyvin erilaiset. Kuitenkin joissakin tapauksissa on selkeästi yritysjärjestelykeinovalinnalla verotuksellisesti merkitystä. Emoyhtiön verotuksen kannalta sulautumisen ja purkamisen välillä ei ollut eroja. Fuusiotulos ja purkutulos eivät vaikuta emoyhtiön verotukseen suoraan. Ero syntyy omaisuuserien arvostuksen kautta. Sulautumisessa emoyhtiölle siirtyvät omaisuuserät siirtyvät jatkuvuuden periaatetta noudattaen vastaanottavan yhtiön taseeseen niihin arvoihin, joihin ne oli arvostettu tytäryhtiön taseeseen. Purkautumisen yhteydessä omaisuus kuitenkin kirjataan jako-osuuden saavan yhtiön taseeseen käyviin arvoihin. Tällä on merkitystä viimeistään silloin kun tätä omaisuutta myydään, tai kun se emoyhtiön purkamisen yhteydessä annetaan jako-osuutena edelleen osakkeenomistajille. Tässä vaiheessa syntyy verotuksen kannalta eroa, riippuen siitä, kumpaa keinoa käytettiin

yritysjärjestelyssä. Tase-erän luovutuksesta syntyvän tuloksen määrään vaikuttaa se, kumpaan arvoon se on kirjattu emoyhtiön taseeseen.

Tytäryhtiön verotusta tarkasteltaessa onkin sitten jo enemmän eroa sulautumisen ja purkamisen osalta. Vaikka emoyhtiön verotuksessa syntyvä purkutulos ei vaikuta sen verotukseen, tytäryhtiössä sillä on edelleen vaikutusta. Kuten ennen uudistusta, myös sen jälkeen tapahtuu fuusio jatkuvuuden periaatetta noudattaen. Tämä tarkoittaa sitä, että tase-erien arvojen muutokset eivät vaikuta tytäryhtiön verotukseen. Purkautumisen yhteydessä kuitenkin uudistuksen jälkeenkin emoyhtiölle siirtyvä omaisuus arvostetaan käypään arvoon, jolloin arvon muutoksella on vaikutusta tytäryhtiön verotukseen. Jos tytäryhtiön taseessa oleva omaisuuden arvo on suurempi kuin sen kirjanpidonarvo, syntyy sen verotuksessa voittoa. Samoin taas arvon aleneminen aiheuttaa tappiota. Tällä on suuri merkitys keinoa valittaessa. Tytäryhtiöllä saattaa myös olla vahvistettuja tappioita sekä käyttämättömiä yhtiöveronhyvityksiä. Nämä erät siirtyvät sulautumisessa vastaanottavan yhtiön verotukseen edelleen käytettäväksi, kun ne purkautumisen yhteydessä menetetään. Siksi on selvitettävä tytäryhtiön valmistuneet verotukset, sekä tarkkaan selvitettävä millaiseksi sen viimeisen verovuoden verotus on muodostumassa. Tästä voidaankin todeta, että tytäryhtiön tilanteella on suuri merkitys valittaessa käytettävää yritysjärjestelykeinoa.

Velkojensuojasäännöksillä on myös merkitystä valittaessa fuusion ja purkamisen välillä. Sellaisessa tilanteessa, jossa velkoja saattaisi toimiltaan pyrkiä haittaamaan toteutettavaa yritysjärjestelyä, on purkaminen käytännössä helpompi toteuttaa. Tämä siksi, että fuusiota ei voida toteuttaa, elleivät velkojat antaa siihen suostumustaan. Purkaminen voidaan kuitenkin toteuttaa, sillä velkojat ilmoittavat valvottavien velkojen määrän. Tämä ei kuitenkaan estä purkamisen jatkamista loppuun. Tällä saattaa olla suuri merkitys valittaessa yritysjärjestelykeinoa.

5.4 Tutkimustulosten soveltaminen käytäntöön

Tutkijan näkemys työjärjestyksestä valittaessa käytettävää yritysjärjestelykeinoa on seuraavan listan mukainen. On huomattava, että tämä on vain yksi näkemys työvaiheista. Olettama on, että päätös tytäryhtiön toiminnan lopettamisesta on tehty, ja valittavana ovat joko fuusiointi emoyhtiöön tai purkaminen.

1. Verotuksellisen aseman selvittäminen

- Tytäryhtiön omaisuuden käyvät arvot on selvitettävä ja niitä on verrattava niiden kirjanpitoarvoihin. Tämän selvityksen pohjalta voidaan verotuksen kannalta ratkaista, kannattako tytäryhtiö joko fuusioida emoyhtiöön tai purkaa. Purkautuessa tytäryhtiön omaisuuden arvonnousut tai -laskut realisoituvat verotuksessa. Tämän pohjalta tytäryhtiön verotuksellinen asema määrittelee, kumpi keino on verotuksellisesti edullisempi.
- Selvitetään, onko tytäryhtiöllä vahvistettuja tappioita tai käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä. Mikäli näitä on, menetetään ne tytäryhtiön purkamisen yhteydessä. Fuusiossa ne siirtyvät emoyhtiölle käytettäväksi sen verotuksessa.
- Selvitetään, mihin arvoon tytäryhtiön osakkeet on kirjattu emoyhtiön taseeseen. Mikäli tytäryhtiöstä siirtyvien tase-erien käyvien arvojen summa ylittää tytäryhtiöosakkeiden kirjanpitoarvon, syntyy emoyhtiölle voittoa purkautumisen yhteydessä purkuvoittona.

2. Emoyhtiön taloudellinen status selvitetään.

- Selvitetään, kuinka nopeasti halutaan emoyhtiön jakokelpoisia omia pääomia kasvattaa. Fuusiotuloksella ja purkutuloksella on toisistaan poikkeava vaikutus jakokelpoisiin omiin pääomiin. Purkuvoitto tai purkutappio vaikuttaa välittömästi purkuvuonna emoyhtiön jakokelpoisiin varoihin.

- Tytäryhtiön purkamisella voidaan siis kasvattaa emoyhtiön jakokelpoisia varoja, jos purkutulos on voitollinen. Tällä on merkitystä silloin, kun halutaan maksimoida voitonjakoa osakkeen omistajille.

3. Velkojen suhtautuminen yritysjärjestelyyn

- Selvitetään onko velkojen joukossa sellaisia velkojia, jotka saataisivat pyrkiä estämään yritysjärjestelyn toteuttamisen. Mikäli joku velkojista haluaisi riidanalaisen saamisensa maksamiseksi vastustaa yritysjärjestelyä, tulisi helpommin toteuttavaksi keinoksi purkaminen. Fuusiota ei voitaisi toteuttaa, ennen kuin oikeudessa olisi ratkaistu saamisen kohtalo. Purkaminen voitaisiin kuitenkin toteuttaa, sillä velkojat ainoastaan valvovat saataviaan. He eivät kuitenkaan voi estää itse purkamisen toteuttamista.

Edellä esitettyjen toimien jälkeen valitaan joko tytäryhtiön fuusioiminen emoyhtiöön, tai sen purkaminen. Ratkaisuun siis vaikuttaa useampi eri tekijä. Näiden tekijöiden vaikutuksia tutkimalla voidaan päätyä parempaan vaihtoehtoon.

5.5 Tutkimustavoitteiden saavuttaminen

Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää miten verouudistus vaikuttaa konsernin sisäisiin yritysjärjestelyihin valittaessa tytäryhtiön sulautumisen tai purkamisen välillä. Tutkimuksessa pääongelmaan haettiin vastausta tekemällä laskelmia, joilla osoitettiin erilaisissa taloudellisissa tilanteissa käytettävien keinojen veroseuraamuksia. Laskelmilla pystyttiin selvittämään veroseuraamukset erilaisissa tilanteissa. Lisäksi alatavoitteina oli selvittää muut yritysjärjestelykeinon valintaan vaikuttavat asiat. Näihin vastattiin lähdekirjallisuudesta luoduin johtopäätöksin sekä asi-

antuntijahaastatteluilla kerätyin tiedoin. Näillä tiedoilla pystyttiin löytämään vastaukset näihin alatavoitteisiin.

Viimeisenä alatavoitteena oli tutkia verouudistukseen liittyviä epäkohtia, joilla verokustannuksiin pystyttäisiin vaikuttamaan. Tähän ongelmaan vastaus löydettiin laskelmien avulla sekä ennen kaikkea asiantuntijahaastatteluista kerätyn tiedon pohjalta. Tutkimuksessa löydettiin uudistukseen piileviä epäkohtia, joita yritysjärjestelyissä saatetaan pyrkiä hyväksi käyttämään.

5.6 Tutkimuksen reliabiliteetti sekä validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteettia arvioitaessa on huomattava tutkijan työkokemus, joka on osaltaan ollut edesauttamassa tutkimusongelmien ratkaisemisessa. Tämä osaltaan on vaikuttanut siihen, että tutkimus on tehty suhteellisen pienellä lähdemateriaalilla. Tässä tutkimuksessa on ollut suurta hyötyä tästä kokemuksesta. Tutkimuksen reliabiliteetti on kuitenkin tutkijan mielestä hyvä, sillä tutkimuksessa esitetyt laskelmat osoittavat todellisia tilanteita vastaavia veroseuraamuksia. Laskelmien lopputuloksien kannalta ei ole merkitystä sillä, kuinka suuria lukuja laskelmissa käytetään. Tämä siksi, että osakeyhtiöiden verotus toteutetaan suhteellisen verokannan mukaisesti. Tutkimukseen haastatelluilla asiantuntijoilla on tutkimusongelman kannalta vaadittava osaaminen, jotta heidän näkemyksiään voidaan pitää luotettavina ja todellisuutta kuvaavina.

Tutkimuksen validiteetti on hyvä, sillä verotukseen liittyviin kysymyksiin etsittävät vastaukset tulisi tutkijan mielestä etsiä nimenomaan laskelmia hyväksi käyttäen. Lisäksi haastateltujen asiantuntijoiden antamat vastaukset antavat oikean kuvan tutkimushetkellä vallitsevasta tilanteesta. Lisäksi heidän asemansa on sellainen, että heidän näkemyksensä ovat

mahdollisimman ajantasaisia sekä heidän tulkinnoillaan on myös yhteiskunnallista merkitystä tutkimusongelmana olevassa asiassa.

Reliabiliteettia sekä validiteettia arvioitaessa on huomattava yksi merkittävä puute. Tutkimushetkellä verouudistuksen jälkeen ei ole vielä käytössä yhtään valmistunutta verotusta. Tämän johdosta tutkimukseen ei ole saatu käyttöön tietoa siitä, miten uudistus on todellisuudessa vaikuttanut tutkimusongelmana oleviin yritysjärjestelyihin. Vasta kun uudistuksen jälkeen on valmistunut useampia verotuksia, voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten yritykset ovat reagoineet verouudistukseen.

5.7 Yleistettävyys

Tutkimustulokset perustuvat laskelmiin, jotka perustuvat tutkimushetkellä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lainsäädäntö toimii normistona kaikkiin tutkimuksessa tutkittujen tapausten kaltaisiin tilanteisiin, joten tutkimustulos on hyvin yleistettävissä. Lisäksi asiantuntijoina on haastateltu sellaisia henkilöitä, joilla on tällä hetkellä paras näkemys tutkimusongelmina olleisiin tilanteisiin. Vastaavan tutkimuksen tekeminen kuitenkin tällä hetkellä, vaatii vielä tutkimuksen laatijalta hyvää käytännön tuntemusta verotuksesta. Tämä saattaa aiheuttaa sen, että tutkimusta ei voitaisi tällä hetkellä uusia pelkästään lähteitä tutkimalla.

5.8 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimus on tehty ajankohtana, jolloin verouudistuksen vaikutuksia ei ole päästy tarkastelemaan valmistuneiden verotusten osalta. Tutkijan mielestä asiaa pitäisi tarkastella uudestaan kahden tai kolmen verotuksen päättymisen jälkeen, jolloin konsernien toimet verouudistuksen jälkeen olisivat jo tarkasteltavissa. Lisäksi tutkimuksessa jäi tutkijalle sellainen käsitys, että pienten ja suurten konsernien välillä saattaa piillä verotuksen kohdalla eroavaisuuksia veronkiertopykälien käytössä. Käsi-

tys perustuu haastatteluissa esiin tulleisiin vastauksiin. Tähän toisaalta saattaa olla luonnollisesti syynä se, että pienemmissä konserneissa omistajapiiri on suppeampi, jolloin myös halukkuus verokeinotteluun on suurempi.

Tutkimuksen aikana on myös asetettu työryhmä pohtimaan yritysverotuksen kehittämistä (valtiovarainministeriö, 2005). Syynä tähän on sekä kirjanpitolain uudistus, että vireillä oleva osakeyhtiölain muutos. Työryhmää johtaa valtiovarainministeriöstä ylijohtaja Arvela. Työryhmän jäseniin kuuluu myös tähän tutkimukseen haastateltu Venesjärvi (10.5.2005). Työryhmän esitykset saattavat vaikuttaa myös tässä tutkimuksessa käsiteltyihin tutkimusongelmiin.

Osakeyhtiölain uudistuminen tulee myös vaikuttamaan jatkossa yritysjärjestelykeinoihin. Uudistus tuonee mukanaan uusia voitonjaon keinoja sekä uusia keinoja kerätä pääomia osakeyhtiöön. Tällä tulee varmasti olemaan myös vaikutusta verotukseen. Odotettavissa on paineita verotuksen kehittämiseksi vastaamaan syntynyttä tilannetta.

LÄHDELUETTELO

- Alhola, K., Koivikko, A., Rätty, P. & Tuominen O.**, Tilinpäätös ja yritysvero-rotus, WS Bookwell, Porvoo 2001.
- Andersson, E.** Johdatus vero-oikeuteen, Kauppakaari, Helsinki 2000.
- Andersson, E. & Ikkala, J.**, Elinkeinoverolainsäädännön kommentaari, Kauppakaari, Helsinki 2000.
- EY-tuomioistuin**, päätös C-319/02,, 7.9.2004
- Heinänen R.**, Hyödyttävätkö luovutusvoittoverosäännökset pk-konsernin verosuunnittelussa?, Tilisanomat 4/2005, s. 30–33.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P.**, Tutki ja kirjoita, Tammi, Vantaa 2003.
- Immonen, R.**, Yritysjärjestelyt, Kauppakaari, Helsinki 2000.
- Järvinen, R., Prepula E., Riistama V. & Tuokko Y.**, Konsernitilinpäätös, WSOY, Porvoo 2002.
- Patentti- ja rekisterihallitus**, Kaupparekisterin hinnasto. [verkkodokumentti]. [viitattu 12.5.2005] Saatavilla <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/hinnasto.html>
- Kukkonen, M.**, Pienyritysten ja omistajayrittäjien tuloverotus verouudistusvirrassa: ajopuu vai koskivene?, Verotus 3/2004 s.228-258
- Kyläkallio, J., Iiro, O., Kyläkallio, K.**, Osakeyhtiö, Edita, Helsinki 1997.
- Leppiniemi, J.**, Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat – Ratkaisuja keskeisiin kysymyksiin, WSOY, Porvoo 2003.
- Niskakangas, H., Tikka, K., Honkavaara, T., Helminen, M., Lundén, A., Laitinen M., Rabinä, T., Leppiniemi, J., Kiviranta, E., Ranta-Lassila, H., Mattila, P., Raunio, M., Äimä, K.**, Verouudistus 2005, WSOY, Juva 2004.

- Oikeusministeriö**, Osakeyhtiölakimuutosten yksityiskohtaiset perustelut [verkkodokumentti]. [viitattu 26.5.2005] Saatavilla <http://www.om.fi/uploads/k1a3muut.pdf>
- Penttilä, S.**, Käyttöomaisuusosakkeiden arvonalentumiset ja arvonnousut verotuksessa, Verotus 1/2000, s. 33-43.
- Patentti- ja rekisterihallitus/ kaupparekisteri**. Ohjeet. [verkkodokumentti]. [viitattu 22.2.2005] Saatavilla <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/oymuutokset.html>
- Ranta-Lassila, H.**, Konsernimäärittelyt verotuksessa sekä yhtiö- että kirjanpitolainsäädännössä, Verotus 4/1999, s. 359-370.
- Ranta-Lassila, H.**, Konsernin rakenteen muuttaminen verotuksen näkökulmasta, Verotus 3/2001, s. 254-280.
- Ranta-Lassila, H.**, Konsernit ja verotuksen neutraalisuus, Kauppakaari, Jyväskylä 2002.
- Romppainen, L., Raunio, M., Kotiranta, K. & Ukkola, O.**, Osakeyhtiön varojen jakaminen ja verotus, Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä 2000.
- Valtiovarainministeriö**, Työryhmä pohtimaan yritysverotuksen kehittämistä, Tiedote 54/2005 19.5.2005, [verkkodokumentti]. [viitattu 26.8.2005] Saatavilla <http://www.vm.fi/vm/liston/page.lsp?r=94353&l=fi&menu=39894>
- Villa, S.** Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiöt, uudistettu painos, Cummerus, Jyväskylä 2002.

Haastattelut

Ekonomi Alanko Jorma. KHT, Tilintarkastaja, Tilintarkastus Jorma Alanko Oy, haastattelu 6.4.2005.

OTK Laaksonen Sami. Elinkeinoverotuksen erityisasiantuntija, Valtiovarainministeriö, haastattelu 13.4.2005.

OTK, ekonomi Venesjärvi Sirpa-Liisa. Tuloverotuksen johtavaveroasiantuntija, Konserniverokeskus, Keskusverolautakunnan puheenjohtaja, haastattelu 10.5.2005.

Diplomiekonomi Turja Tom A. KHT, Tilintarkastaja, Tilintarkastusrengas Oy, haastattelu 19.12.2005.

OTT Villa Seppo, Yritysjuridiikan professori, Lappeenrannan teknillinen yliopisto. haastattelu 7.6.2005.